

Historische Kring Diemen

Jaargang 29 – Nummer 1-2019

MET ONDERNEMERS IN DIEMEN EN VEEL MEER

IN DIT NUMMER: TERUGBLIK HENRIETTE CARO, DORPSONDERWIJZER IN DE 19E EEUW KLAAS AKER, HONDENKARREN, AARDAPPELBOER WILLEM BOCXE, GERT EN MARION "DUBBELBLANK" VAN STAVEREN, HARING VAN JANTJE POST EN JOHAN VAN LEIJENHORST, KEES "JUMBO" VLAANDEREN, KUNSTSCHILDER RIEN VERSCHUUR, DIEMEN 1949 EN TIENTALLEN PRACHTIGE FOTO'S

Aquarel "Het dorp Overdiem bij Amsterdam aan de Zuiderzee, van de land zyde te zien" van Jan Brandes (1743-1808), gedateerd tussen 1764 en 1771 (collectie Rijksmuseum Amsterdam)

Het afgebeelde dorp en de datering hebben we kunnen preciseren. Op de afbeelding zijn links de watermolens in de Watergraafsmeer te zien. Centraal is de Mariakerk te Ouddiemen afgebeeld. Rechts van de kerk menen we de pastorie te herkennen. Boven de Diemerzeedijk steken de zeilen van koopvaardijsschepen op de Zuiderzee uit. Het is duidelijk dat het dorp Diemen vanuit het zuiden werd afgebeeld. Het standpunt van Jan Brandes was ongeveer ter hoogte van de Vinkenbrug. Dankzij genealogische gegevens kan vastgesteld worden wanneer Brandes zijn aquarel maakte en op wiens erf. In december 1768 trouwde zijn twee jaar jongere zus Maria Johanna Brandes (1745-1819) met Gerrit Brouwer. De Diemense secretaris M. Hoogburen schreef:

"Op heden den 7 December 1768 compareerden Gerrit Brouwer, jongeman van Amsterdam, en wonende aan de Vier-

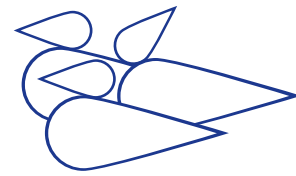
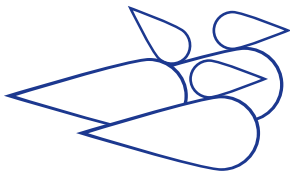
huizen alhier, onder Diemen, geassisteert met zijn vader Jan Brouwer en Maria Johanna Brandes, jongedogter, geboortig van Bodegraven, wonende in de Hartestraat tot Amsterdam, voorsien met haar vaders schriftelijk consent, beide van de Protestantse religie, dewelken verklaarden zich te zullen begeven in de huwelijken staat." De ondertrouw vond plaats op 9 december 1768. Het huwelijk werd, zoals gebruikelijk, twee weken later voltrokken. Vader Jan Coenraad Brandes was er niet bij. Wel ging Jan Brandes naar Diemen voor het huwelijk van zijn zus. Hij heeft het dorp Diemen geaquarelleerd vanaf het erf van zijn zwager Gerrit Brouwer in Vierhuizen, een buurtschap bij de Vinkenbrug.

Jan Brandes was een veelbereisd man. Hij stierf in Zweden. Het is niet aannemelijk dat Brandes nog een keer in Diemen is geweest.

INHOUD

• Voorwoord, <i>Taco ten Dam</i>	1
• Henriette Caro droeg ruim drie decennia de ambtelijke zorg voor Diemens cultureel erfgoed, <i>Jaap Haag</i>	2
• Klaas Aker: Dreigende kanonnen: "Zullen wij niet nog een vaersjen zingen?", <i>Alfred Bakker</i>	6
• Anti Trekhondenbond: "Bij Diemerbrug koomen we den eersten viervoeter tegen", <i>Wiard Krook</i>	11
• Willem Bocxe: Van de prijzenpot in 1913 kon Willem een eigen schip aanschaffen, <i>Taco ten Dam</i>	13
• Gert en Marion van Staveren van Dubbelblank, <i>Taco ten Dam</i>	17
• Jantje Post: "Terwijl Jantje een rondje door de bedrijven deed, jatten anderen uit de kar", <i>Bert Roest</i>	21
• Johan van Leijenhorst: "Mijn geheim? Geen gekke dingen: goede kwaliteit, schone omgeving en aandacht voor de klanten", <i>Taco ten Dam</i>	24
• Kees Vlaanderen: De supermarkt als magneet voor een opgebloeid winkelcentrum, <i>Kees van der Hulst</i>	26
• Rien Verschuur: Portret van een bevlogen kunstenaar, <i>Wiard Krook</i>	29
• Diemen 1949: "De Arent Krijtsstraat zal de Kalverstraat van Diemen worden", <i>Bert Roest</i>	31
• Monument: Wellington in 1943 neergestort in Diemen, <i>Ad Saan</i>	34
• Wim de Valk (1928-2019), <i>Taco ten Dam</i>	36
• Prikbord, <i>Redactie</i>	37

Foto voorzijde omslag: Van links naar rechts Marretje, Wim en Arie van der Meer in 1917 spelend aan de Overdiemerweg. Hun speelgoed hondkar werd voortgetrokken door hond Pukkie. Hun vader A. van der Meer was van 1901 tot 1926 pontbaas op het pontveer over het Merwedekanaal (thans Amsterdam-Rijnkanaal genaamd) van Diemen naar Overdiemen (foto W.D. Meefout)

Burgemeesters Van Dok, De Hon en Koopmanschap

In het artikel van Paul Strijp in het vorige HKD-tijdschrift heeft de redactie bij de correctieronde een fout gemaakt. Daardoor zijn enkele bedoelde aanpassingen in de tekst van Amy Koopmanschap en Anneke van Dok niet in de eindversie terecht gekomen. Het ging om de volgende correcties:

- A. Anneke van Dok kreeg niet te maken met een burgemeester (Polak) die Diemen wilde inlijven. Zij hoorde dat dat vlak voor haar benoeming in de einddagen van Polak is gebeurd. Nu werd de suggestie gewekt dat Van Thijn, ten tijde van Van Dok burgemeester van Amsterdam, de boosdoener was.
- B. De ambtenaren tekenden IJburg niet op Diemen- Noord, maar de ontsluiting. Dit staat in de tekst van Bob de Hon.
- C. Van Dok vroeg Haarlemmermeer niet om een raadsvergadering, maar het was andersom Burgemeester Hans de Boer van Haarlemmermeer dwong mij de gemeenteraad van Diemen de keus voor Amstelland-Meerlanden te bevestigen, omdat hij me blijkbaar niet op mijn woord geloofde. Amy Koopmanschap hoorde opmerkingen van sommige Diemenaren in de wachtkamer voor het borstonderzoek, niet voor vaccinatiebehandelingen. Onder het kopje "Altijd op scherp" toevoegen: De positieverbetering van Diemen in de regio stond voorop. Het vermelden van de grap had voor haar niet gehoeven. En alert ben je altijd als bestuurder.

Dallingschool

Henny ten Cate liet weten dat de naamsverandering van de *Openbare School H. Dallinga* destijds met medeweten en instemming van de familie Dallinga is gebeurd. De naam van de school verdween na de fusie met de *Henri Dunantschool* toen de fusieschool de naam *De Octopus* kreeg.

De Zegelaars brengen unieke postzegel uit

Filatelieclub De Zegelaars heeft een velletje persoonlijke postzegels laten maken met een afbeelding van het nieuwste gemeentelijke monument van Diemen, het speeltoestel "De Blauwe Olifant". De foto is gemaakt door Jan Ronday. De strip van vijf zegels kost € 6 bij afhalen tijdens een bijeenkomst van *De Zegelaars* in De Schakel. Door € 7 euro over te maken naar NL49 INGB 0002 4049 32 t.n.v. *De Zegelaars* kunnen de zegels opgestuurd worden.

Fotograaf Trudy Kroese

In het laatste tijdschrift van de HKD en bij de fototentoonstelling van de burgemeesters in het gemeentehuis is Trudy Kroese geen toestemming

gevraagd om een aantal van haar foto's te mogen publiceren. In een aantal gevallen werd ook haar naam als fotograaf niet vermeld. Dat had natuurlijk wel moeten gebeuren. De kwestie is inmiddels met de fotograaf uitgesproken.

Blokwiel

In het vorige tijdschrift vermeldde het "Prikbord" dat Frits Reurekas het door Ton Nieuwenhoff fraai geconserveerde blokwiel in bruikleen heeft gegeven aan de HKD. Ten onrechte stond hierbij vermeld dat het wiel opgegraven was. Frits en Barend Koopmans laten weten dat het wiel toebehoorde aan Henk Vedder die een boerderijtje op Ouddiemen had. De dochter van Henk Vedder heeft het blokwiel aan Frits gegeven die het jaren in zijn tuin bewaard heeft.

Afbeelding achterkant omslag: Kaart "Batterijen, Verhakkingen, Doorsnijdingen en Inundaties om Amsterdam in Sept. 1787 door J. M. Vervat", gepubliceerd in 1887.

Kapitein J. M. Vervat schreef honderd jaar nadat de Pruisen de stad Amsterdam tot overgave hadden gedwongen een boekwerkje over de verdediging en verovering van de toenmalige stelling van Amsterdam. Op de bijbehorende kaart vermeldde hij Patriotse batterijen en verhakkingen van wegen (in cijfers), openingen in kades om polders te inunderen (in letters) en de opgestelde Pruisische kanonnen (rode symbolen). Het oostelijke en zuidelijke front bij Diemen, Duivendrecht en Ouderkerk hielden stand. De Pruisen wisten via een verrassende amfibische landing op een zwak punt van het westelijk front bij Amstelveen door te dringen tot de stad Amsterdam.

bestuur:

voorzitter: Ad Saan
secretaris: Peter Texier
penningmeester: Han Saan
bestuursleden: Frans Deckers
Ellen van Meurs
Cora Rijkogel

secretariaat: Rietzangerweg 104
1111 VN Diemen
tel. 020 - 695 41 40
petertexier@ziggo.nl

banknummer: NL95INGB0001525866
Penningmeester HKD
Buitenlust 50
1111 JK Diemen
saan44@zonnet.nl

redactieadres: Anne Frankstraat 13
1112 LL Diemen
t.ten.dam@planet.nl

redactieteam: Alfred Bakker
Taco ten Dam
Wiard Krook

opmaak: Phyllis Baak

beeldredactie: Wiard Krook

eindredactie: Taco ten Dam

druk: Onlineprinters.nl

ISSN 0929-9068

© 2019 Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopieën of op enige andere wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Deze uitgave werd met de meeste zorg samengesteld. Er kan echter door de Historische Kring Diemen (HKD) geen enkele aansprakelijkheid worden aanvaard voor de gevolgen van eventueel in deze uitgave voorkomende onjuistheden of onvolkomenheden. Waar wenselijk en mogelijk hebben wij de uitgever van foto's vermeld. Mocht iemand menen auteursrechten te hebben op een foto dan contact worden opgenomen met de uitgever van deze publicatie.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or stored in a retrieval system or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without prior permission in writing by the publisher.

VOORWOORD

In dit nummer herdenken we Wim de Valk die op 22 maart 2019 overleed. In onze herinnering blijft Wim voortleven als een professioneel interviewer en schrijver met een zeer brede belangstelling. Maar bovenal een fantastisch mens met aandacht voor de mensen om hem heen, altijd paraat met pretogen een bijzonder verhaal te vertellen.

Voorzitter Ad Saan schetst de actuele ontwikkelingen rond het Wellingtonmonument waarvoor over enige tijd ook een beroep op u zal worden gedaan.

Dit nummer is opgemaakt door Phyllis Baak die de van een ziekte herstellende Danielle de Graaff voorlopig vervangt. Wij wensen Danielle alle succes bij haar herstel.

Dit nummer heeft de winkelstand als centraal thema. Daar is in het verleden natuurlijk al veel over geschreven; het was dus zoeken naar nieuwe en aansprekende onderwerpen. Vanzelfsprekend hebben we weer keuzes moeten maken. Zo kwamen we onder anderen terecht bij Kees Vlaanderen, de enthousiaste en sympathieke baas van Jumbo Diemen-Zuid. Kees van der Hulst sprak met Kees Vlaanderen en portretteerde hem.

Haringverkopers zijn in Diemen altijd aanwezig geweest in het straatbeeld en er zijn verhalen van alle tijden. Bert Roest zocht Truus en Tinus Post op, dochter en zoon van Jantje Post en zette in een heerlijke stijl het verhaal neer over hun vader. Een prachtig tijdsbeeld met aansprekende foto's. En de opvolger van Truus en Ernst de Rooij, Johan van Leijenhorst, komt daarna aan het woord. Al weer bijna 30 jaar present op die authentieke plek bij de Sint Petrus' Bandenkerk. Bert Roest tekent ook weer voor de terugblik naar het Diemen van 70 jaar geleden aan de hand van Diemer Couranten uit 1949.

In de R. Castelijnsstraat waren we nog net op tijd om het klassieke interieur van *Wasserij Dubbelblank* vast te leggen. Na nieuwjaar verdween daar de laatste winkel van de familie Van Staveren uit het winkelbestand van Diemen. Marion en Gert van Staveren staan garant voor het ondernemersverhaal van de familie Van Staveren. In vogelvlucht van de jaren vijftig in de Ouderkerkerlaan tot eind 2018.

Wiard Krook schrijft over dat eigenaardige transportmiddel dat rond 1900 ook in Diemen gebruikt werd: de hondencar. Geplaatst in een historische context, ingaand op de Trekhondenwet van 1910 én de beschrijving van een uniek staaltje mediastrategie in 1928. Ook schrijft Wiard over een creatieve 'winkelier': kunstschilder Rien Verschuur.

Langzaam maar zeker komt in een verhaal van ondergetekende een legendarische naam uit de analen van de Diemer IJclub tot leven: Willem Bocxe. Een unieke, stoere prijsvechter op de schaats, maar ook schipper en aardappelhandelaar aan de Muiderstraatweg.

Veel lezers laten weten dat zij de verdeelsleutel voor de inhoud als prettig ervaren. Een thema is interessant, maar er moet ook voldoende ruimte zijn om actuele zaken of andere boeiende onderwerpen onmiddellijk te kunnen publiceren. Als redactie zijn we bijzonder ingenomen met een nieuwe bijdrage van Jaap Haag. Hij sprak uitgebreid met Henriette Caro met een staat van dienst van 36 jaar als ambtenaar op de *Afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling* van het gemeentehuis van Diemen.

Alfred Bakker schetste een aansprekend beeld van Klaas Aker die ruim 250 jaar geleden, in 1763 als schoolmeester naar Diemen kwam. Een prachtig écht historisch verhaal met dito illustraties.

Dit blad zou er niet zo indrukwekkend mooi uitzien zonder onze deskundige fotoman Wiard Krook en onze creatieve lay-outer Phyllis Baak.

Ik wens u veel lees- en kijkplezier.

Namens de redactie, Taco ten Dam (eindredacteur)

Monumentenzorg kwam ‘erbij’

HENRIETTE CARO DROEG RUIM DRIE DECENNIA DE AMBTELIJKE ZORG VOOR DIEMENS CULTUREEL ERFGOED

Jaap Haag

Henriette Caro: zesendertig jaar lang ambtenaar op de afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling van het gemeentehuis van Diemen. Iemand bij wie onwillekeurig het woord onkreukbaar in je opkomt maar evengoed het woord hartelijk. En bij wie je die hartstochtelijke bevoegenheid voor haar werk ervaart waar je als burger niet altijd even veel weet van hebt. Want als ambtenaar werk je meer achter de schermen dan ervoor. Begin dit jaar nam ze afscheid op het gemeentehuis. Een mooi moment voor een terugblik.

Henriette Caro

Geboren in 1954 in Den Haag. Groeide op in Den Haag en Wassenaar, onderbroken door een periode van drie jaar in het Duitse Hamburg (vanwege het werk van haar vader). Bezocht het gymnasium te Wassenaar en begon daarna met de studie sociologie in Amsterdam. Specialisatie: sociologie van het bouwen en wonen. Kreeg na haar afstuderen als planologe in 1982 een baan bij het Bureau Ruimtelijke Ordening van de Gemeente Diemen. Is daar nooit meer weggegaan. Werkt nu als vrijwilliger in het pas geopende museumhuis Bartolotti in Amsterdam.

Één elektrische typemachine

Ik ben begonnen in 1983. Bij het Bureau Ruimtelijke Ordening, nu het Team Ruimtelijke Beleid; toen drie beleidsmedewerkers en een stedenbouwkundige bij de Dienst Gemeentewerken; nu 16 beleidsmedewerkers onder wie stedenbouwkundigen. Een computer was er nog niet. Op de afdeling stond één elektrische typemachine en we mochten een beroep doen op de typekamer. In dat jaar stond de oude hervormde kerk er nog. Omgeven door bouwrijp gemaakte zandpercelen en al in aanbouw zijnde huizenblokken van Diemen-Zuid. Maar zo'n kerkgebouw? De politiek had er heel weinig mee. In mijn functiebeschrijving stond geen woord over monumentenzorg. Pas in 1992 kwam dat er bij. Met de hand bijgeschreven. Dat is bijna symbolisch: het kwam 'erbij'. Maar of de politiek zich de zorg voor monumenten en het historisch aanzien van Diemen ook echt zou toe-eigenen?

Eye opener

Een cultuuromslag zat in ieder geval in de lucht en daar heeft burgemeester De Hon heel veel aan bijgedragen. Ook het archeologisch onderzoek, vooral in Diemen-Noord, heeft de publieke belangstelling voor historisch Diemen doen toenemen. Een heel aantal Diemenaren had zich ingezet voor de restauratie, of in ieder geval een reconstructie, van het bouwvallige en gekraakte Oud-Diemen. En daar was gehoor aan gegeven, al werd het meer herbouw dan restauratie. Ook was er een actie voor het behoud van boerderij Zeldenrust. In 1992 ging

“De Hoop” in de steigers in 1997. Deze voormalige katholieke schuilkerk was het eerste erkende Rijksmonument van de gemeente Diemen (foto Jaap Haag)

tevens het Monumenten Inventarisatieproject (MIP) van start, waarbij het ging om gebouwen uit de periode 1850-1940. Voor ons op het gemeentehuis was dat een 'eye opener'; dat Diemen toch iets minder arm aan historische monumenten was dan we dachten. Toen ging het ook in de ambtelijke organisatie echt leven. Er zou uiteindelijk een achttal gebouwen/objecten de beschermde status als rijksmonument krijgen.

Het wonder van De Hoop

Maar eerder al was de voormalige schuilkerk De Hoop aan de Hartveldseweg als rijksmonument aangewezen. Dat was in 1992. Echt een wonder dat een afgebrand en daardoor grotendeels vernietigd gebouw toch nog de status van rijksmonument kreeg. Nu had de Rijksdienst voor de Monumentenzorg de aanvraag aanvankelijk ook afgewezen. Maar, zoals schrijver dezes nog maar al te goed weet: de Historische Kring Diemen was daartegen in beroep gegaan bij de Raad voor het Cultuurbeheer. En die oordeelde dat als de brand van 1990 niet had plaatsgevonden de aanvraag wél gehonoreerd had moeten worden. (noot 1) Het was in die tijd dat ik Henriette Caro leerde kennen, via burgemeester De Hon. Ik mocht me tot haar wenden om ambtelijke ondersteuning.

Het door architect Harry Elte ontworpen metaar- of metaheerhuisje, waarin de rituele reiniging van overledenen plaats vindt, op de Joodse begraafplaats van Diemen. De begraafplaats is in de jaren '90 in zijn geheel aangewezen als Rijksmonument (foto Jaap Haag)

Monumenten in Diemen

Terug naar het MIP. Dat had geresulteerd in een Monumentenselectieproject en daaruit kwam in 1997 de aanwijzing van acht rijksmonumenten voort: de Joodse begraafplaats met dienstwoning en metaar- of metaheerhuisje, het veerhuis aan het Amsterdam-Rijnkanaal, de daarnaast staande 'grenspaal', de keersluis tussen het kanaal en de Diem, de transformatorzuil (peperbus) aan de Overdiemerweg, boerderij Jacht- en Vislust, benzine-station De Blokhut en de St. Petrus' Bandenkerk met de naastgelegen pastorie. In 2004 kwamen daar nog de molenstompen van de Venser- en de Stammermolen bij. (noot 2) Intussen had ook de provincie haar monumenten-tenoog op Diemen laten vallen en dat resulteerde in de aanwijzing van Fort Diemerdam en de 'kringboerderij' De Zeehoeve als provinciaal monument. Zoals ik al zei, toen ging het ook echt leven op het gemeentehuis en kwam de

vraag op of er niet ook een Nota Cultuurhistorie moest komen. Die kwam er in 2003 en kreeg bovendien een prachtige uitwerking in de fietsroute langs de in 2006 geplaatste informatieborden bij alle monumenten en andere historische locaties. Met de bijbehorende waaier met 25 bladen, die in grote aantallen is verkocht. Van de bij de Historische Kring aanwezige kennis heb ik toen dankbaar gebruik gemaakt. Het maken van die fietsroute was een van de leukste projecten in mijn carrière.

Iets wat 'erbij' kwam

Een volgende stap was de in 2005 vastgestelde gemeentelijke monumentenverordening. Die móest er ook komen omdat de gemeente de Oude Smidse aan de Ouddiemerlaan als gemeentelijk monument wilde aanwijzen. Daarbij was de vraag aan de orde of ook de inventaris met al het gereedschap als een onlosmakelijk deel van het betreffende pand kon worden beschouwd. Het is uiteindelijk gebleven

Gelukkig komt er in de lokale politiek nu steeds meer belangstelling voor Diemens erfgoed.

bij de schouw, de blaasbalg en het aambeeld. Plus de deuren. Maar hoe ook, de smidse is voor Diemen behouden gebleven. En dat mag opnieuw een mijlpaal heten, zeker als je het vergelijkt met toen ik in 1983 begon. Want in de Diemense politiek is de zorg voor cultureel erfgoed heel lang iets gebleven wat 'erbij' kwam. En nog steeds is de aandacht ervoor niet altijd vanzelfsprekend. Een monument behouden lukt als het ook anderszins meezit. Als er bijvoorbeeld ook een mooie bestemming voor het betreffende pand voorhanden ligt of een professionele partij als Stadsherstel geïnteresseerd is. Dan wordt zonnig ook wel in de buidel getast, zoals bij De Hoop. Natuurlijk lukt niet altijd. Vooral als andere belangen een rol spelen, delft het cultuurhistorisch belang toch al gauw het onderspit, zoals recent bij de brandweerkazerne, een prachtig voorbeeld van wederopbouwarchitectuur. Gelukkig komt er in de lokale politiek nu steeds meer belangstelling voor Diemens erfgoed: het heeft inmiddels een plaats gekregen in de programma's van een aantal politieke partijen en ook in het laatste collegeprogramma was er aandacht voor. Dat zie ik echt als een grote stap vooruit. Want monumenten als deel van de gebouwde omgeving kunnen Diemenaren aan hun plek doen hechten. Ze kunnen een ankerpunt in de gemeenschap zijn. Daarom is het ook zo belangrijk dat monumenten als het enigszins kan een publieke functie krijgen, zodat we er kennis over op kunnen doen en een monument iets van ons zelf wordt. Ik hoop dan ook dat de Rietschuur met zijn muurschildering, maar óók zijn indrukwekkende kapconstructie - al is het maar deels - voor iedereen toegankelijk blijft. ➤

Een blauwe olifant

De betekenis die een monument voor mensen kan hebben, bleek bij het behouden blijven van het klimtoestel de 'Blauwe olifant'. Drie generaties kinderen hebben er op gespeeld en er kwamen heel veel verheugde reacties dat dit vertrouwde klimbeest een nieuwe plek in het Mandelapark gekregen heeft. Dit dankzij mijn collega Wim Verbree, die zich zeer voor het herstel en de herplaatsing van dit op de gemeentewerf vergeten monument heeft ingespannen. En hoezeer historisch erfgoed ook in Diemen leeft, bleek op Open Monumentendag 2017. Drommen mensen die de open monumenten, zoals het Saanmuseum en de pastorie bezochten en een overvolle museumtram op lijn 9 (19). Het was een prachtige dag. Aan de hand van het thema 'Boeren, burgers en buitenlui' was er ook een leuke fietstocht van de stad (Amsterdam) naar de boeren in het dorp, oftewel Diemen. Ook die samenwerking met Amsterdam maakte van die Open Monumentendag een succes. Want de organisatie vergt veel tijd en die tijd had ik eigenlijk niet binnen mijn takenpakket. Het zou daarom mooi zijn als er in Diemen een comité zou komen, dat zich met de organisatie van de Open Monumentendag belast. Dit jaar is het thema 'Plekken van plezier' en Diemen heeft in dat opzicht een rijk verleden met al zijn herbergen, het zwembad Diemerplas, het Lunapark en dergelijke.

De opgeknapte en in het Nelson Mandelapark herplaatste Blauwe Olifant (foto 2019, Wiard Krook)

Beeldvorming

Voor alle duidelijkheid: monumentenzorg vormde maar een klein deel van mijn takenpakket. Daarin stonden ruimtelijke ontwikkeling, en dus juist nieuwbouwprojecten en gebiedsontwikkeling, op de eerste plaats. (noot 3) Dat betekende dat ik me vooral bezighield met het opstellen en vastleggen van ruimtelijk beleid in bestemmingsplannen, met aandacht voor een veelheid aan aspecten zoals geluid, luchtkwaliteit, parkeren, flora en fauna, archeologie; allemaal zaken waar in 1983 niet of nauwelijks aandacht voor was. Daarnaast het beoordelen van vergunningaanvragen, het voeren van afwijkingprocedures, behandelen van bezwaarschriften. Hopelijk krijgt mijn opvolger, die

De Blauwe Olifant

Het klimtoestel de Blauwe Olifant is zijn leven in Diemen in 1961 begonnen op een klein speelplaatsje aan de Arent Krijtsstraat en is later verplaatst naar de speeltuin in het Van Markenplantsoen. De blauwe kleur was niet de oorspronkelijke. Hij moet in eerste instantie 'pannenkoekgeel' geweest zijn (dus iets tussen beige en lichtgeel in). Het later aangebrachte 'primaire' blauw straalt echter wel beter het optimisme van de naoorlogse wederopbouwperiode uit. Bij het opknappen van het Van Markenplantsoen is het klimrek op de gemeentewerf terechtgekomen. Daar heeft het jarenlang gestaan. Na vragen van bewoners, die de Blauwe Olifant misten, heeft de gemeente het klimrek opgeknapt en teruggeplaatst in het Mandelapark.

(anders dan ik) een fulltime aanstelling heeft, wat meer tijd voor monumentenzorg. Want bij monumentenzorg is méér dan alleen een warm hart nodig. Diemen is al decennia, en nog steeds, heel erg op (her)ontwikkeling - en dus op uitbreiding en nieuwbouw - gericht. Dat is ook positief, het geeft het dorp een bijzondere dynamiek. Nadeel is wel dat Diemen daardoor vooral met nieuwbouw geassocieerd wordt en men gauw geneigd is te denken dat er cultuurhistorisch niet zoveel eer aan te behalen valt. Het kost tijd en energie om die beeldvorming te veranderen. En dan is de druk van de kant van de Historische Kring Diemen met haar hoge ledental heel erg belangrijk. Misschien dat als de waardering voor de wederopbouwarchitectuur groeit ('vintage' begint gelukkig 'in' te raken) dat Diemen dan dat 'nieuwbouw-stigma' definitief van zich af kan werpen. Het is echter de interesse van de burger die de doorslag geeft. Het ledental van de HKD drukt iets van die interesse uit, al ik vraag me wel eens af of de leden

Want bij monumentenzorg is méér dan alleen een warm hart nodig.

niet vooral sociaalhistorisch geïnteresseerd zijn, méér dan cultuurhistorisch. En het blijft me bezig houden hoe je die interesse bevordert. Zoals voor de Joodse begraafplaats. Zó interessant en zó weinig gekend. Natuurlijk, het is een begraafplaats, maar in bijvoorbeeld Ouderkerk is de Joodse begraafplaats veel meer een 'open' monument dan hier.

Ook bij Oud-Diemen staat een van de 25 informatieborden van de fietsroute langs cultuurhistorische monumenten en historische locaties in Diemen, die in 2006, dankzij Henriette Caro, tot stand kwam (foto's 2019, Jaap Haag)

Een bijzonder dorp

Het glas mag dus soms halfleeg voelen (kritisch zijn ligt een beetje in mijn aard), met minstens zoveel reden kun je zeggen dat het ook halfvol is. Na alle kaalslag in het verleden is er natuurlijk toch het nodige bereikt als het om cultureel erfgoed gaat. En het mag gezegd, de Historische Kring heeft daarin een niet te onderschatten rol gespeeld. Zo zijn we van nul monumenten gegroeid naar elf rijks-, twee provinciale en vijf gemeentelijke monumenten. (noot 4) En de gemeentelijke monumentenlijst zal vast nog verder worden uitgebreid. Ook de deelname aan de Open Monumenten Dagen is inmiddels een traditie geworden. Er is zoveel de moeite waard om te behouden, beschermen en onder de aandacht te brengen! Diemen is en blijft een bijzonder dorp, waar ik met heel veel plezier gewerkt heb. De lijnen zijn kort en er is eigenlijk altijd wel iets te doen,

zo dicht bij Amsterdam. De schaalgrootte is precies goed. Je houdt het overzicht en voor de burgers is de gemeente aanspreekbaar. En ik had ongelooflijk leuke collega's.

Na alle kaalslag in het verleden is er natuurlijk toch het nodige bereikt als het om cultureel erfgoed gaat.

Het was op de afdeling altijd gezellig en zorgzaam, kortom: 36 hele mooie jaren.

Noten

1. De Hoop was tot dan toe aan de aandacht van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg ontsnapt.
2. Een mooi overzicht op "Lijst van Rijksmonumenten" op Wikipedia (opgehaald op 22-2-2019).
3. Door een herverdeling van ambtelijke taken is er een korte periode geweest dat monumentenzorg tot het werkpakket van collega Klaas Troost behoorde.
4. De gemeentelijke monumenten zijn: de Oude Smidse, begraafplaats Gedenk te Sterven, begraafplaats Rustoord, de Rietschuur en de Blauwe Olifant.

Klaas Aker, schoolmeester in Diemen 1763-1795

DREIGENDE KANONNEN: “ZULLEN WIJ NIET NOG EEN VAERSJEN ZINGEN?”

Alfred Bakker

Voordat Diemen een “echte” schoolmeester kreeg, was het onderwijs ondergeschikt aan kerkelijke functies. Voorlezer en –zanger, koster, doodgraver, klokkenluider, notulist, boekhouder: het werd er allemaal bij gedaan. Klaas Aker, hij was ook nog ’s belastinginnehmer, was de laatste vertegenwoordiger van dat type schoolmeester. Zijn voorganger was “clandestien vertrocken”. De advertenties voor een opvolger leverden 74 sollicitanten op. Via een getrapte selectie werd Klaas Aker gekozen. Hij bleef na zijn twee voorgangers met hun kortstondige carrières vrij lang in Diemen, waar hij, zijn vrouw en kinderen ook overleden.

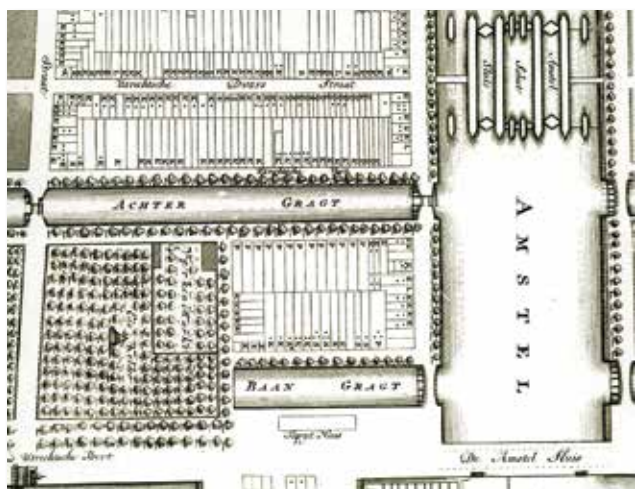
Gijsbert van Wieringen vertrekt

Sinds 1748 was Gijsbert van Wieringen koster en schoolmeester in Diemen. De school stond naast de kerk in Oud-Diemen. Er waren vier arme kinderen aan wie hij ook onderwijs gaf, waarvoor hij 18 gld. 4 st. per jaar ontving van de Armmeesters.

Toen Van Wieringen een conflict kreeg met de kerkmeesters, legde hij zijn functie neer en kondigde zijn vertrek aan per 1 mei 1757.

De schout en secretaris van Diemen plaatste advertenties in de Amsterdamse Courant van maart 1757: “De Schoolmeester, Koster en Voorzangers plaetsen te Diemen, tegen primo May aenstaende zullende vacceeren, so konnen de geene welke daer toe genegen zyn, en de vereyschte bequaemheden hebben, van heeden af, tot uytterlyk den laetsten dezer, zig adresseeren by M. Hoogburen, Schout en Secretaris van Diemen, woond op de Agergragt by ’t Utrechtse Veer.”

Op de advertentie solliciteerde onder andere Johannes Sloos. Hij werd aangenomen in april 1757.

Detail kaart wijk 60 met de woonadressen van Hoogburen in 1757 en 1762. Schout en secretaris Manasse Hoogburen woonde in 1757 op de Achtergracht, waar het Utrechtse veer aanlegde. In 1762 was hij verhuisd naar de de Binnen Amstel bij de Hoge Sluis (of Amstel Sluis) (burgerwijkkaarten 98, 1753-1757, Stadsarchief Amsterdam)

Johannes Sloos verdwijnt

De nieuwe schoolmeester was geboren in Hoorn op 10 april 1734. Sloos was pas negentien jaar toen hij in 1753 schoolmeester en voorzanger werd in Aartswoud bij Hoorn. Daar bleef hij tot zijn benoeming in Diemen in april 1757. Hij werd daar onder andere verantwoordelijk voor de rekeningen van de nachtwachten in Diemen, Diemerbrug en Overdiemen.

Op 6 augustus 1762 bleek Sloos spoorloos verdwenen. De Diemense bronnen maken gewag van “in stilte vertrocken” en “clandestien vertrek”. Volgens een andere bron maakte Sloos zich uit de voeten na een reprimande over gebrekkig onderwijs. Dat was er bij ingeschoten omdat hij ook ’s Lands middelen moest innen.

Schoolhuis, Mariakerk en Rechthuis in 1766. Het huis links, achter het boompje, is het schoolhuis (houtsnede, Noord-Hollands Archief)

Sloos liet in het schoolhuis zijn complete boedel achter, waaronder een pruikendoos, enige schoolbehoeften, enkele schoolboekjes, een quarto Bijbel plus “een pakje papieren van wagtmeesteren en brandkeuren”.

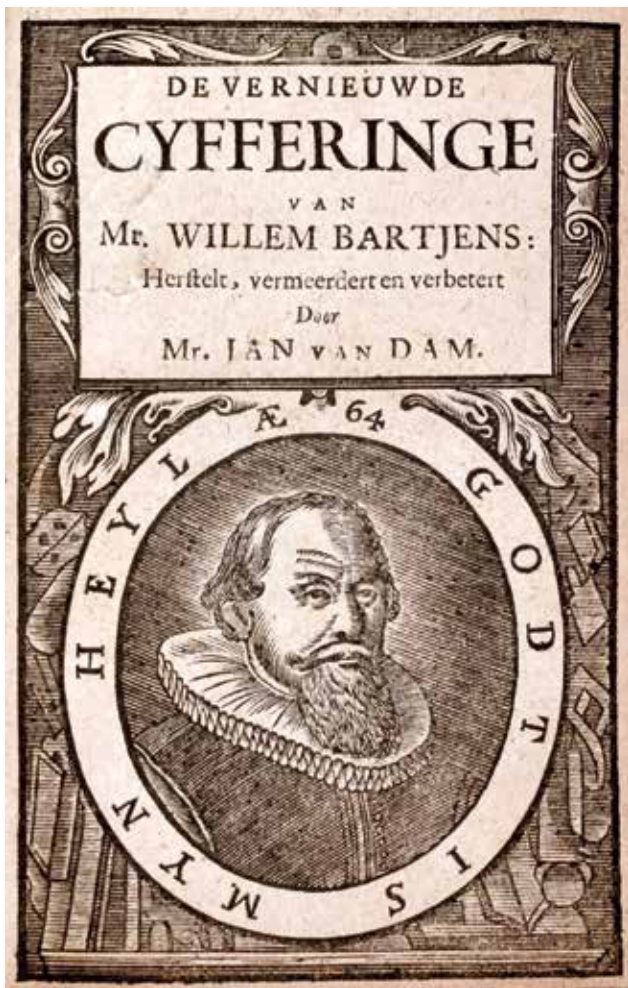
Ofschoon Hoogburen verwachtte dat Sloos’ achtergelaten spullen weinig zouden opbrengen, liet hij vijftig folio bijetten voor de openbare verkoop drukken bij de Diemense huisdrukker Gerardus Lequien in Amsterdam. De verkoping vond plaats op donderdag 23 september 1762 “in of voor het Schoolhuys”.

De veiling van de goederen in het Schoolhuis bracht f 49,25

Aangeboden artikelen ter verkoop op 23 september 1762. "Publique verkopinge van eenige meubilaire goederen, weinige kleederen en school behoefte ns" (Gemeentearchief Diemen, inv.nr. 365)

op. Een pakje met "24 oude boekzale" bracht zes stuivers op. Sloos was kennelijk geabonneerd op de Maandelykse uittreksels of Boekzaal der geleerde Wereld. Na aftrek van de kosten bleef er f 10,- over voor het Gerecht van Diemen. In de inventaris worden de schoolboekjes niet gespecificeerd. Vrijwel zeker bevond er zich "de vernieuwdecyfferinge" van Willem Bartjens onder, die in de zeventiende en achttiende eeuw herdruk op herdruk beleefde.

"De Vernieuwde Cyfferinge van Mr. Willem Bartjens". Bartjens' boek met rekenoefeningen uit 1604 werd vele malen herdrukt tot in de jaren 1840 (zwiggelaarauctions.nl)

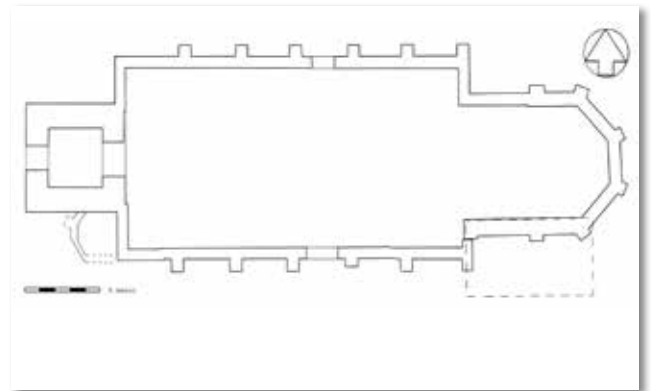
Sloos gebruikte mogelijk ook Jacobus Borstius' "Eenige korte vragen, voor de kleyne kinderen". Het boekje werd veel gebruikt in het godsdienstonderwijs in de zeventiende en achttiende eeuw.

Advertenties in twee bladen

Een maand na Sloos' verdwijning liet Hoogburen op 7 september 1762 een advertentie plaatsen in de Oprechte Haarlemse Courant, in vrijwel gelijke bewoordingen als die van 1757. Geïnteresseerden konden hun brieven sturen naar Hoogburens nieuwe adres: "de Binnen Amstel by de Hoogsluys te Amsterdam."

Ook verscheen er een advertentie in het vakblad voor schoolmeesters, de Mathematische Liefhebberije. Kandidaten konden tot uiterlijk eind september 1762 reageren. De vacature in Diemen bleek erg gewild. Er reageerden wel 74 kandidaten, van wie opvallend veel uit Noord-Holland. De kerkenraad, schout en schepenen gingen over tot een getrapte selectie. Via hun netwerk wonnen zij informatie in over de sollicitanten, waarna er 36 gegadigden over bleven. Deze kregen een uitnodiging om in Diemen hun gaven te demonstreren.

Eén van de uitnodigingsbrieven werd in Oudendijk (tussen Hoorn en Alkmaar) bezorgd bij de lokale koster en schoolmeester Klaas Aker. Op donderdag 7 oktober 1762 nam hij de trekschuit van Hoorn naar Amsterdam en van daar de trekschuit naar Muider-Weesp die hem voor enkele stuivers naar de aanlegplaats in Diemerbrug bracht. Vanaf de Diemerbrug liep hij over de Ouddiemerlaan naar de Mariakerk in Oud-Diemen.

Plattegrond van de Mariakerk. De binnenafmetingen van de kerk waren 10,15 m bij 37,70 m, inclusief het koor. De predikant en de voorlezer annex voorzanger moesten over een krachtige stem beschikken (tekening AWN)

Zes dagen later was Klaas Aker weer op reis, nu naar Haarlem. De schoolmeester van Oudendijk had meer ijzers in het vuur. In Haarlem mocht hij op woensdag 12 oktober 1762 met andere gegadigden bepalen wie de beste was met het lezen van Bijbelverzen. In "dezelve treyn" moesten ze psalmen zingen en daarna het "vertoon van hun Pennekonst". Tenslotte examineerde de bekende wiskundige Jacob Oostwoud hen in het rekenen. Oostwoud was de samensteller van het maandblad Mathematische Liefhebberije. De volgorde van examineren is illustratief voor het belang dat aan de verschillende vaardigheden werd gehecht. Een krachtige stem stond voorop. ➤

Kandidatuur in Diemen

Op maandag 28 februari 1763 was Klaas weer in Diemen. Van de 36 gegadigden hadden de Diemense autoriteiten er zes geselecteerd om terug te komen voor een tweede demonstratie van hun vaardigheden. Nadat de kandidaat uit Putten had bedankt voor de nominatie, bleven er vijf over:

Pieter van der Pijl uit Utrecht
Klaas Aker uit Oudendijk
Elbert Wijs uit Hobrede
Jacob Bruijn uit Huisduinen
Steven Engelen uit Amsterdam (Kattenburg)

Met vier concurrenten mocht Klaas zijn kwaliteiten tonen en (vooral) laten horen in de kerk.

Onder het publiek bevond zich predikant Abraham onder de Linden en de drie leden van de kerkenraad, die toen bestond uit Jacob Lokhorst, Jan Groen en Wouter Vosbrink. Onder de Linden was in 1736 beroepen in Diemen.

De ambachtsheer, die uiteindelijk over de benoeming ging, was ook aanwezig in de Mariakerk. Gualtherus Petrus Boudaan was sinds 1761 heer van het ambacht Diemen, maar hij verbleef vaak op zijn buitenhuis Elswout bij Haarlem. Die maandag was hij waarschijnlijk per rijtuig vanuit zijn huis aan de Keizersgracht 265 naar de Mariakerk gereden. Tenslotte hadden schout Manasse Hoogburen en de schepenen plaats genomen in de kerkenbanken.

Kerkdienst omstreeks 1650. De gemeente zingt een psalm, de voorzanger geeft het tempo aan (schilderij Joachim van den Heuvel, Museum Catharijneconvent, Utrecht)

De kandidaten mochten in de Mariakerk hun lees- en zangkunsten laten horen door het lezen van Psalm XVIII en Galaten III en het zingen van de psalmen IV, X, XVI, XXII, XXXIX. Het oordeel van predikant Abraham onder de Linden woog zwaar. Hij zou immers veel met de toekomstige voorlezer en –zanger en koster te maken krijgen.

Hoogburen examineert

Op het wereldse vlak voelde Hoogburen de kandidaten aan de tand, zij werden “in ’t Rekenen geexamineert.” Zo’n examen door de plaatselijke schout was ongebruikelijk. Meestal schotelde een schoolmeester uit een ander dorp rekenopgaven voor. Die speelde de opgaven vervolgens door

naar de correspondent of de redacteur van de Mathematische Liefhebberij. Het maartnummer moest het daarvoor stellen zonder de vier Diemense examenopgaven. Wel bevatte dat nummer een zegenwens, geschreven door Klaas Akers vrienden.

Zegenwens voor Klaas Aker. Ter gelegenheid van Klaas Akers beroeping in Diemen schreven zijn vrienden een “Zegenwens” (Mathematische Liefhebberij, maart 1763)

De Diemense magistraten waren er op 6 maart 1763 uit. Boudaan benoemde Klaas Aker tot “Schoolmeester, Koster en Voorzanger van Diemen” als opvolger van Joannis Sloos.

Gualtherus Petrus Boudaan en zijn vrouw in 1736. Boudaan was vanaf 1761 tot zijn dood in 1792 ambachtsheer van Diemen. Hij benoemde functionarissen zoals de koster & schoolmeester, de predikant en leden van de kerkenraad. (schilderij, Stadsarchief Amsterdam)

“schoolmeesters als bedrijf”. Zijn vader Jacob Jans Aker was geboren te Jisp in 1705 als zoon van Jan Claasz Aacker en Neelke Pieters. Na Oosterleek en Hem kwam hij als schoolmeester in Wormer terecht, waar hij tot het eind van zijn leven bleef. Hij stierf op 7 juni 1782.

Jacob Jans was in 1728 getrouwd met Reijnoutje Goverts Oostwout. Hun eerste kind Jan (Jacobs) werd geboren in 1730. Hierna volgden Govert, Klaas en Neeltje.

Klaas zette zijn eerste stappen in het onderwijs als ondermeester in Wormer. In 1754 werd hij benoemd tot schoolmeester en voorzanger in Scharwoude, waar zijn broers al eerder hadden onderwezen.

Twee jaar later volgde zijn benoeming op 10 maart 1756 in Oudendijk. Hij trouwde er op 30 september 1759 met Neeltje Volkers (Coops), een 16-jarige bakkersdochter uit Middenbeemster.

Vanuit Oudendijk oriënteerde Klaas zich op betrekkingen elders. Hij solliciteerde vanaf 1758 in Krommenie, Landsmeer, Zaandijk, Edam, Haarlem en Diemen.

Klaas en Neeltje betrokken in mei 1763 het schoolhuis, gelegen bij de Mariakerk, het rechthuis en de pastorie. Jan Brandes beeldde de Mariakerk en omliggende bebouwing af op een aquarel in 1768 (zie binnenkant van de vooromslag). De Diemense aannemer Cornelis Gorter had het dak van het schoolhuis zes jaar eerder vernieuwd. Het huis beschikte over een zomerkeuken, maar had geen tuin. Pas in 1788 kon het gezin gebruik maken van de tuin die bij de pastorie hoorde.

Uit de eerste elf jaar van hun huwelijk zijn geen geboorten bekend. In 1770 werd hun eerste kind geboren: Pieter. Omstreeks 1773 kwam Neeltje ter wereld en in 1786 Reijnoutje. Moeder Neeltje was toen 43 jaar oud.

Inburgering

Klaas werd vrij snel voorgedragen als kerkmeester. Al in 1764 nomineerde

Handtekening van Klaas Aker. Klaas Aker maakte in 1782 een overzicht van inkomsten en uitgaven van de kerk. De ondertekening is een voorbeeld van zijn kalligrafische vaardigheden of "pennekonst" (Gemeentearchief Diemen, 30544 inv.nr. 356)

kerkmeester Jacob Lokhorst hem. De ambachtsheer "eligeerde" uit de drie genomineerden echter Barent Frantzen. Op 3 juli 1773 komen we Klaas tegen als kerkmeester, samen met Jacob van Heen en Jan Groen.

Op de rekeningen van de wachtgelden voor de nachtwakers verschijnt zijn naam voor het eerst in april 1769 bij de ondertekenaars.

Graven en een lijk

Al vanaf de eerste bewoning had men door de slappe grond last van verzakking in Diemen. De Mariakerk was op het eind van de achttiende eeuw feitelijk opgegeven door scheurvorming en scheefstand van de toren. In de kerk moesten de graven regelmatig worden opgehoogd en gebroken zerken gerepareerd. De koster was hier voor verantwoordelijk.

De kerkmeesters besteedden de verhoging van de graven openbaar aan op 1 juli 1769. De aannemer

"Jacob Rijneveld, Mr. Metzelaar in dit Ambacht", schreef in voor de som van f 150, --. Hij leverde zand en arbeid voor de ophoging van 134 graven. De kerkmeesters financierden de hele operatie voor f 242, -. Klaas Aker hield de boekhouding bij. Op 14 november 1769 hadden 72 eigenaren de kosten betaald.

**. Word gedrukt, dat op den 20 Mey 1785, in het Nieuwe Diep is opgehaald een verdronken Manspersoon, zynde middelmatig van lengte, hebbende het Haar gefloogen in een List, aantebende een gryze Rok en Kamifoot, zwarte Fluwele Broek met dito Zede Kousen, voorts Zilveren langwerpige Gespen op de Schoonen en Broek, waer in een Zilver Zak-Horloge met dito Cacht, waer op gefloeden een Wapen, zynde een Klavertiaal en een wederzyde een Sterreke, voorts eenig Franck geld; die omtrent voorebrenwa Lyk en Goederen eenig belang deed, addressere zig by KLAAS AKER, Koster en schoolmeester te Diemen, en verdere Ammeesteren aldaar, mais betalende alle de onkosten, en zulks binnen drie maanden, op pain van eeuwige Blijwyden.*

Advertentie verdronken manspersoon in het Nieuwe Diep (Amsterdamsche Courant, 2 juni 1785)

In de Amsterdamsche Courant van eind mei en begin juni 1785 stonden advertenties over een verdronken man die op 20 mei in het Nieuwe Diep was gevonden. In zijn broekzakken waren een zilveren horloge en wat Frans geld aangetroffen.

De plaatselijke grafdelver was verantwoordelijk voor eventuele claims op het lijk en de goederen. Aangezien het Nieuwe Diep toen in het ambacht Diemen lag, konden de lezers van de krant zich richten tot Klaas Aker en de armmeesters in Diemen.

Pruisen voor Diemen

Sinds 1782 was Bernardus Bosch predikant in Diemen. Op 16 september 1787 hoorde hij na zijn preek dat Utrecht zich overgegeven had aan de Pruisische troepen. Vluchtelingen op weg naar Amsterdam vertelden dat de Pruisen al bij Weesp waren.

In Diemerbrug zag Bosch "weltra het tooneel des Oorlogs." Er kwamen enige honderden huzaren en hulpstroepen. "Te midden van dit gewoel verscheen de opzichter der Dijken enz."

Dijkopzichter Jan van Houweningen had een schriftelijk bevel van de Amsterdamse burgemeesters om dijken bij Diemen door te steken. Hij las het voor aan de boeren in de herberg aan de Diemerbrug.

De onder water gezette Diemer-, Overdiemer- en Venserpolder hielden de Pruisische troepen inderdaad op afstand. Wel hoorde Bosch bij zijn volgende preek, op zondag 23 september 1787, enkele kanonnen bulderen, niet ver van de Diemerbrug. Het gedreun deed de toehoorders tegelijk opstaan, waarop ze de kerk verlieten. "De Voorzanger Klaas Aker en ik waren alleen overgebleven – de man scheen bedaard, want hij vroegde mij op een deftigen toon: zullen wij niet nog een vaersjen zingen?" Bosch liet hem weten "geen lust tot zingen te hebben."

De overgave van Amsterdam betekende het einde van de Patriottentijd. Begin oktober 1787 kwamen Pruisische troepen in Diemen. Vooral Bosch had onder plunderingen te lijden. Volgens de predikant had Klaas Aker "zich altijd als een voorvechter onder de Patriotten betoond". Hij zou gezegd hebben dat de Heren Staten van Holland de Prins van ➤

De patriotse predikant Bernardus Bosch kon aanvankelijk redelijk opschieten met Klaas Aker. Na de Oranje-restauratie zou Aker een ander politiek jasje hebben aangetrokken volgens Bosch (gravure Reinier Vinkeles, 1775, HKD)

Oranje een kopje kleiner moesten maken. Die "Klaas Aker was nu een heete voorstander van Oranje en één mijner grootste vervolgeren", aldus Bosch.

Nadat de Pruisen de Republiek verlaten hadden, konden de Diemenaren de ondervonden schade claimen bij het bestuur. De "Dag en Avondschool" van Klaas was door inundatie moeilijk bereikbaar geweest. Bovendien waren militairen bij hem thuis ingekwartierd. Door die combinatie van factoren had Aker zijn "dagelijks bestaan als schoolmeester gedurende drie maanden niet kunnen waarneemen" en was hij verhinderd "in het onderwijzen der Jeugd". Aker becijferde

het totale verlies op f 75,-. Gevoegd bij het loon à f 109,- dat Aker van de kerk ontving, was zijn jaarloon minimaal f 359,-. Daarbovenop kwamen nog vergoedingen voor notuleren en dergelijke.

Eed en commissaris

Na de restauratie van het stadhoudelijk bewind moesten degenen die een "ampt of beneficie" binnen het ambacht Diemen hadden, een eed afleggen waarin zij hun trouw aan stadhouder Willem V betuigden. Klaas Aker bleek toen, op 15 februari 1788, veel functies te bekleden: schoolmeester, een van de drie kerkmeesters, een van de twee gereformeerde armmeesters en een van de drie wachtmeesters (voor de nachtwacht).

De Staten hadden in september 1788 een lening uitgezet op basis van een heffing van de 25ste penning. Klaas werd met twee anderen aangesteld tot commissaris. Het Diemense archief bevat een boekwerk met verklaringen in schoonschrift, verluchtigd met zilveren sjabloonversieringen, waarin we de hand van Klaas Aker vermoeden.

Quaataartige vertellingen

De toenmalige schout en secretaris, Johannes Beeldsnijder, waren "quaataartige vertellingen" over Klaas Aker ter ore gekomen. De koster/schoolmeester/boekhouder zou de kerkmeesteren van hun posten willen

verstoten door het zondagse collectegeld te tellen en thuis op te bergen. Schout en schepenen hadden echter veel vertrouwen in het "goede karakter" van Klaas Aker. Om "zijn goede naam & faam te bewaaren en quaadspreekers den mond te stoppen" moesten de kerkmeesters zelf weer verantwoordelijk worden voor de gecollecteerde gelden. Dat was al in 1756 en nogmaals in 1770 bij resolutie vastgelegd, maar kennelijk hadden de heren de boel laten versloffen.

Klaas' plaats in Diemen

In 1795 maakte Klaas de transitie van het ambacht Diemen mee naar de Municipaliteit, die hem aanstelde tot wachtmeester van de nachtwachten. Er speelde nog een beschuldiging van ene E. Post tegen hem. Maar de schoolmeester kon zich daarvan zuiveren voor de Municipaliteit.

Kort daarop stierf hij op 25 maart 1795 in Diemen. Zijn vrouw Neeltje overleed op 6 november 1809, ook in Diemen. Ze werd er begraven in een eigen graf bij haar man.

Sommige schoolmeesters wisten door te dringen tot de lokale elite. Klaas Aker, getrouwd met een bakkersdochter, bleef buiten die kringen, ondanks zijn activiteiten op veel vlakken. De Diemense notabelen lijken hem als een manusje-van-alles gebruikt te hebben.

De kinderen van Klaas en Neeltje, alle geboren in Diemen, werden dagloner, dienstmeisje en naaister. Hun huwelijkspartners kwamen uit dezelfde sociale klasse. Zij zetten de door grootvader Jacob Jans Aker ingezette traditie van schoolmeesters niet voort.

Klaas' opvolger, Matthijs Roodenburg, maakte wel 'school' in Diemen en Ouderkerk, waar zijn zoon onderwijzer werd

Bronnen

Balbian Verster, J.F.L. de (1970), *Burgemeesters van Amsterdam in de 17e en 18e eeuw* (Amsterdam 1970)

Beek, P. J. ter, *Historie van Diemen* (Amsterdam, 1957)

Boekholt, P. Th. F. M. & E. P. de Booy, *Geschiedenis van de school in Nederland* (Assen/Maastricht, 1987)

Booy, E.P. de, *Weldaet der scholen. Het plattelandsonderwijs in de provincie Utrecht van 1580 tot het begin der 19de eeuw* (Haarlem, 1977)

Polak-de Booy, E. P., *'Examen in Abcoude'* (Utrecht, 1970)

Bosch, Bernardus. *Gedichten van Bernardus Bosch en Leevens-schets van den dichter* (Leiden, 1803)

Gemeentearchief Diemen, diverse bestanddelen

Hoogers, P., *'Over de bouwgeschiedenis van de Mariakerk in Oud-Diemen. Een archeologisch en bouwhistorisch overzicht'* In: H. Blok et al. (red.) *Diemen in het land van Amstel* (Amsterdam, 2009)

Pettegree, A. & A. **der Weduwen**, *The Bookshop of the World. Making and Trading Books in the Dutch Golden Age* (New York, 2019)

Schoen, R.P., *'Diemen vanaf de middeleeuwen tot 1815'* In: J. Mulder et al. (red.) *Diemen Buyten Amsterdam* (Amsterdam, 1987)

Wieringen, Fons van, *Gijsbert van Wieringen (1748-1757), schoolmeester, boer en patriot* (2012)

www.delpher.nl

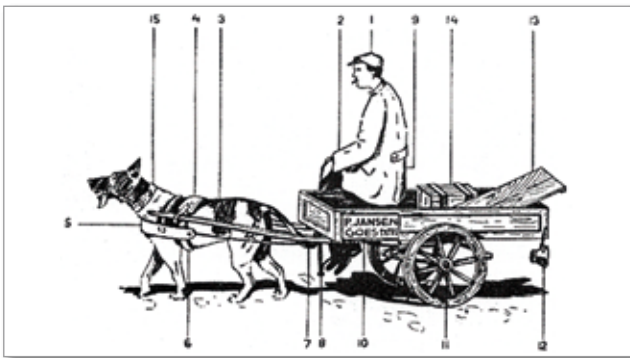
www.wiewaswie.nl

www.onderwijsgevedeninzeeeland.files.wordpress.com

“BIJ DIEMERBRUG KOOMEN WE DEN EERSTEN VIERVOETER TEGEN”

Wiard Krook

In de negentiende en het begin van de twintigste eeuw was het voor een groot aantal kleine Nederlandse middenstanders financieel niet haalbaar om voor hun bedrijf één of meerdere paarden te houden. Dit gold ook voor vele Diemense winkeliers en ondernemers. Het afleveren van goederen gebeurde dan vaak met een hondenkar, een handkar, en later een transport- of bakfiets.

De trekhondenwet van 1910 in beeld

1. De geleider, leeftijd 14 jaar en ouder.
2. De geleider bevindt zich tijdens den rit op de kar; schriftelijke vergunning van den B.M. (burgemeester); aanteekening hiervan op het nummerbewijs.
3. Vóór de kar maximum 3 honden naast elkaar (min. hoogte 60 cM.). Onder de kar maximum 2 honden naast elkaar (min. hoogte 50 cM.).
4. Draagriem ten minste 6 cM. breed.
5. Borstriem van ten minste 4 cM. breedte, rekende tot achter de voorpooten.
6. Buikriem van ten minste 4 cM. breedte.
7. Horizontaal gerichte stregen.
8. Steunsel, waardoor de hond ongedwongen kan liggen, zitten of staan.
9. In dezen zak bevindt zich het nummerbewijs.
10. Naam van de houder en die van de gemeente, waarin hij woonplaats heeft, alsmede het nummer van de inschrijving in geveerde zwarte letters en cijfers van 8 cM., op een wit bord ter rechterzijde van de kar, zooveel mogelijk naar voren bevestigd.
11. Een hondenkar is een voertuig, met één of meer honden bESPANNEN.
12. De steeds bruikbare zindelijke drinkbak.
13. De doelmatige ligplank.
14. De lading en de persoon moeten zich in evenwicht bevinden en het gewicht mag niet zóó groot zijn, dat het trekken kenlijk bovenmatige inspanning vereischt.
15. De halsband, indien aanwezig, moet zijn van leder of van door den Minister goedgekeurd textielproduct.

Trekhondenwet

Toen in 1911 de “Trekhondenwet 1910” van kracht werd, was het in ons land bijna gedaan met deze vorm van misbruik van dieren. Als we Wikipedia moeten geloven, waren er tussen 1910 en 1963 in ons land nog 32 houders van een hondenkar met een vergunning. Om zo'n vergunning te krijgen moest je wel aan een reeks van eisen voldoen om het welzijn van de trekhond te waarborgen.

De Diemense kruidenier W. van Zalingen moet één van die vergunninghouders zijn geweest, zo getuigt een foto uit 1916. Zijn kar wordt zelfs getrokken door drie honden.

In 1916 leverde kruidenier W. van Zalingen zijn bestellingen voor de Hartveldseweg nog af met zijn hondenkar die was bESPANNEN met drie honden

Jarenlang bleef er verzet bestaan tegen het inzetten van honden als trekdier. Met name de Anti Trekhondenbond was actief om hondenkarren verboden te krijgen, net zoals dit in vele andere landen reeds het geval was.

In januari 1928 werd de wet om een vergunning te krijgen voor het houden van een hondenkar aangescherpt. Veel maakte het echter niet uit. De *Anti Trekhondenbond* maakte toen gebruik van de aanwezigheid van de vele journalisten, die in Amsterdam de door Nederland georganiseerde Olympische Spelen kwamen verslaan. Een groot aantal binnen- en buitenlandse dagblad-redacteurs werden “te zamen geroepen om met eigen oogen te aanschouwen aan welk leed de hond, die voor de kar geplaatst wordt, blootstaat.” De Anti ➤

Trekhondenbond organiseerde speciaal voor de journalisten een tocht naar 't Gooi en de Veluwe georganiseerd om de trekhond in actie te zien. In een zestal auto's begaven de genodigden (waaronder een filmoperateur, die een propagandafilm zal maken en een tweetal politiemannen) op weg. Bij Diemerbrug aangekomen aanschouwde het gezelschap de eerste hondenkar. Men schrijft:

“ (...) We waren op jacht naar trekhonden en die moet men aan den Amstel niet zoeken. Dan bij Diemerbrug komen we den eersten viervoeter, wiens taak het is lasten te verslepen, tegen. Hij behoort aan de vrouw, die de menschen in den omtrek van petroleum voorziet en hij trekt met inspanning het volle vat met deze vloeistof. ”

Deze hondenkar bleek de 'bedrijfswagen' te zijn van de Diemense petroleumhandelaar Van Es.

De inspectietocht met journalisten werd vervolgd naar Bilthoven, Bunschoten en Amersfoort. In de bewaard gebleven verslagen volgt de ene vorm van dierenmishandeling de andere op:

“ (...) eene kennismaking met den trekhond om hem dagelijks te zien, ten deele afgebeeld, voor 'n deel op ondeskundige wijze aangespannen of nog niet hersteld van een vroegere ziekte. Hun bazen zijn allerminst op onze aanwezigheid gesteld en vloeken als we met de inspectie beginnen. Bij één hond treft men een open, stinkende buikwond; velen hebben uitgezakte ruggen, zogenaamde zadelruggen, waarbij de poten krom en naar binnen gekeerd staan. Bij een andere zit het geronnen bloed nog vast aan de riemen. Naar verdere reinheid behoeft men niet te vragen. (...) Een dier dat nog lang niet van een halsoperatie genezen is, wordt reeds voor het werk gebruikt. Een ander beest is gedoemd tot een onmogelijke positie van den staart, waardoor hem veel pijnen berokkend worden. ”

De Wet op de Dierenbescherming, die pas per 1 januari 1963 van kracht werd, maakte uiteindelijk een definitief einde aan het gebruik van honden als trekdier.

Van rechts naar links oma Van Es, haar zoon Manus en haar kleindochter Nel in 1925 wachtend met hun oliekar bij het Emmapleintje aan de Ouderkerkerlaan in Diemen-Zuid voor klanten. De trekhond heeft even pauze.

Willem Bocxe, topschaatser, schipper en aardappelhandelaar (1882-1962)

VAN DE PRIJZENPOT IN 1913 KON WILLEM EEN EIGEN SCHIP AANSCHAFFEN

Taco ten Dam

De naam Willem Bocxe (1882-1962) staat in Diemen vooral voor de succesvol schaatser en het latere bestuurslid van de Diemer IJclub. "Een meester op de schaats," karakteriseert Frits Reurekas hem. Maar hoewel Willem Bocxe voor die tijd, we praten rond 1915, hoge geldbedragen wint met zijn schaatshobby, moest er natuurlijk ook gewerkt worden. Aanvankelijk is hij schipper. Later, aan vaste wal, wordt hij in Diemen aardappelhandelaar aan huis. We vragen kleinzonen Hans Bocxe (zoon van Co Bocxe) en Gertjan Mol (zoon van Wil Bocxe) om meer informatie. Die schakelen op hun beurt weer meer familieleden in. Het wordt een heel verhaal met af en toe een ontbrekend puzzelstukje.

Bruiloft in Diemen

De jonge Willem die in Amsterdam is geboren, brengt de eerste jaren van zijn leven door in een voorkamerwoning aan de Hoogte Kadijk 119. De relatie met Diemen is echter niet ver weg. Zijn moeder Wilhelmina Hendrica Hoogerwerf komt uit Diemen. Zij is in 1881 getrouwd met timmerman Franciscus Cornelis Bocxe (1853-1887) die voor het werk in 1881 uit Aarlanderveen naar Amsterdam is gekomen. Daar gaat het jonge echtpaar ook wonen, maar de bruiloft vindt op 21 januari 1881 plaats in Diemen. Omdat het raadhuis aan de Hartveldseweg nog niet gebouwd was, het dateert van 1882, is de plechtigheid en het feest waarschijnlijk in De Reiger, een redelijk chique etablissement bij de Diemerbrug. De Reiger was dé locatie toentertijd in Diemen. Tot de openstelling van het raadhuis aan de Hartveldseweg vergaderen daar bij toerbeurt met diverse andere locaties in Diemen de burgemeester met zijn wethouders en de raadsleden. Ook het verenigingsleven speelt zich voor een groot deel af in De Reiger dat over zalen voor bruiloften en partijen beschikt. Er is bij de bruiloft een bont gezelschap aan getuigen. Veel bekende Diemense namen: kleermaker Jacob Brouwer, slager Gerrit van Etten, uitbater en kastelein van De Reiger Klaas Pereboom en de veldwachter van Diemen Jan Hendrik Antonie Nieuwenhuis. De familie Hoogerwerf, die een koffiehuis tegenover De Reiger beheert, hoort blijkbaar tot de *inner circle* van het dorp.

Te Koop aangeboden:
Een Tapperij en Slijterij met
Biljart, in een der hoofdstraten
van Amsterdam. Te bevragen bij
F. C. BOCXE, Hoogte Kadijk No. 119

Het Nieuws van den Dag, 7 juli 1881

Hoogte Kadijk

Het jonge echtpaar betreft een voorkamerwoning aan de Hoogte Kadijk 119 in Amsterdam. Dat mensen meer dan één bron van inkomsten hebben, is niet ongebruikelijk in die dagen. De man des huizes is timmerman, maar met de *know how* van zijn jonge vrouw bestieren ze ook een slijterij annex tapperij. Hoewel het echtpaar in 1881 probeert de zaak te verkopen, blijven ze toch voorlopig aan de Hoogte Kadijk wonen. Daar wordt in 1882 zoon Willem geboren, die bij de burgerlijke stand aangegeven wordt als Wilhelmus Johannes. Het overlijden van vader Hoogerwerf in 1883 dompelt het gezin in rouw, maar het leven gaat door. In 1884 krijgt Willem een broertje: Hans ➤

Willem wint weer eens; deze keer een vette prijs in Edam (coll. Diemer IJclub)

Wedstrijden te Edam.
Begunstigd door schitterend weder had Woensdag te Edam de hardrijderij voor be-roeperijders plaats. De baan was goed in orde en de leiding was uitstekend. Er waren zeer spannende ritten.
De uitslag is: 1e prijs W. Bocxe (Abcoude), f 150 benevens bronzen medaille, uitgelooft door H. M. de Koningin; 2e prijs G. Goodijk (Marum); 3e prijs H. Bosse (Nieuwer-Amstel); 4e prijs C. Bosse (Ouder-Amstel); 5e prijs A. Poepes (Lemmer).
De snelste tijd werd gemaakt door Bocxe, n.l. 16 sec.

De Telegraaf, 8 februari 1917

(Hendricus Gerardus). Het prille geluk wordt ruw afgebroken als Franciscus Jacobus, de vader van het jonge gezin, in 1887 overlijdt. Wilhelmina doet de zaak aan de Hoogte Kadijk van de hand en gaat met de twee kleine jongens van 5 en 3 jaar in 1889 terug naar Diemen. Haar moeder, Grietje Hoogerwerf-Schapenstalter, beheert daar sinds 1883 een koffiehuis direct bij de Diemerbrug aan de Weespertrekvaart dat bekend staat als de Weduwe Hoogerwerf. Reizigers en dagjesmensen kunnen in het koffiehuis ook prachtige prentbriefkaarten van Diemen kopen die zij onder haar naam uitgeeft. Later wordt het koffiehuis voortgezet door haar dochter Gerarda met haar echtgenoot Jelis Engelen. Voortaan heeft het koffiehuis zijn naam.

In dienst

Willem groeit op in Diemen. Rond 1900 moet de 18-jarige in dienst bij de Militie die hij vervult bij het korps Torpedisten, dat bestond uit technische specialisten. Hij verblijft onder andere in Brielle, waar het leger de taak heeft de riviermonding te verdedigen. Toen kleinzoon Gertjan eens een rondleiding in Brielle kreeg, zag hij dat hij het gebouw waar de sloepen waren opgeslagen, er nog steeds is. Er was zelfs een foto waarop opa Willem in een sloep een groet geeft tijdens de bezoek van de toenmalige Koningin Emma.

In 1902 zwaait Willem af. Het laat zich aanzien dat hij daarna schipper wordt, maar zijn grote hobby is schaatsen. Samen met zijn broer Hans die in Abcoude woont, gaat hij in de wintermaanden graag het ijs op. Al snel is duidelijk dat hij talent heeft: hij is beduidend beter en sneller is dan andere schaatsers. Waarschijnlijk zijn beide broers lid van de Abcouder IJscub (opgericht 25-1-1895). In wedstrijdverslagen wordt Willem steeds aangeduid als Willem van of uit Abcoude. Willem richt zich op het wedstrijdschaatsen in Noord- en Zuid-Holland en de noordelijke provincies. Daar zijn grote geldbedragen te verdienen en Willem ontpopt zich als een ware prijsvechter. Zo beschrijft De Gooi- en Eemlander al op 13 februari 1907 een spectaculaire zege onder barre winterse omstandigheden van Willem Bocxe van Abcoude op de Ankeveense Plassen: "de voorjaarsbuien kwamen los en groote natte sneeuwvlokken maakten het bijna onmogelijk de kampende hardrijders na te oogen." Willem keerde met 40 gulden prijzengeld en eeuwige roem terug naar huis. Dat was echt een mooie

prijs, omgerekend naar vandaag een dikke 500 euro. De goedgevulde prijzenpot stelt Willem in 1913 in staat zijn grote wens te vervullen: het kopen van een eigen boot. De boot geeft hij de naam Thialf, de naam van een Noorse God en sinds jaar en dag verbonden met de geschiedenis van het schaatsen. Sinds 1855 is immers in Heerenveen de natuurijsbaan Thialf de thuisbasis van een van de eerste ijsclubs van Nederland. De motorboot 24 PK laat hij maken op de werf van Maarten Haring in Wilnis. Het schip is 19 meter lang en bijna 4 meter breed. Willem is dan 35 jaar en een trotse schipper. Willem is een echte *waterman*. Vloeibaar of bevroren: hij is ermee bezig en verdient er zijn boterham mee. Pikant detail: Piet van Rooij die al die jaren bij de familie aan de Diemerkade inwoonde, zal 29 jaar lang zijn trouwe schippersknecht zijn.

Succesvolste kortebaanrijder

Hoewel Willem in alle volgende ijswinters de krantenkolommen haalt, soms samen met zijn broer Hans, is hij in de winter van 1916-1917 zonder meer de succesvolste kortebaanrijder van Noord-Holland. Hij verslaat regelmatig de sterkste Friezen. Het hoogtepunt is een overwinning in Edam waar hij op 7 februari 1917 de sterkste is van een veld van 24 schaatsers die voor een grote prijs gaan. Willem pakt 150 gulden, omgerekend naar 1250 euro in onze tijd. Als bonus krijgt hij een medaille die koningin Wilhelmina beschikbaar heeft gesteld.

Huwelijk

In 1915 trouwt Willem, hij is dan 33 jaar, in Amsterdam met de 29-jarige Cornelia Johanna Tromp (1886-1969), de dochter van een bloemenkweker. Omdat Willem vaart en dus vaak van huis is, blijven ze bij de ouders van zijn vrouw in Beverwijk wonen. Daar worden de eerste vier kinderen uit het huwelijk geboren: Cis in 1916, Joop in 1918, Wil in 1919 en An in 1921. Willems broer Hans, fabrikant in limonade en agent van Amstel Bier, woont in Abcoude. Hans, die in 1923 is getrouwd met Agnes Anna Geijssel, woont in de Hoogstraat 18 in Abcoude. Willem wordt in de loop der jaren oom van drie neven en drie nichten. De broers zijn samen vaak op pad om door het hele land te schaatsen. Het is aannemelijk dat Willem regelmatig bij zijn broer in Abcoude logeert als ze samen naar de schaatswedstrijden gaan. In februari 1917 zijn de broers oppermachtig in Zaandam. Met een deelnemersveld van 34 prijsvechters bij de Nationale Hardrijderijen sprint Willem naar een eerste plaats, net voor Hans die tweede wordt. Dat Willem veel van huis is, compenseert hij met de dikke portemonnee waarmee hij regelmatig thuiskomt in Beverwijk.

Cornelia Johanna Bocxe-Tromp ((1886-1969) en Wilhelmus Johannes Bocxe (1882-1962)
(coll. familie Bocxe)

Terug naar Diemen

In januari 1922 verhuist het gezin van Willem Bocxe naar Diemen waar zij de woning betrekken aan de Diemerkade 16. Het is niet ondenkbaar dat Willem de locatie aan de kade verkiest zodat zijn schip vlakbij huis afgemeerd kan worden. In Diemen wordt op 4 december 1922 Co geboren. Als de Duitsers in 1940 Nederland binnenvallen, houdt Willem de scheepvaart min of meer noodgedwongen voor gezien. Hij wil beslist niet voor de Duitsers werken en verkoopt de Thialf. Het is onduidelijk of het gezin na de verkoop in 1942 meteen naar de Muiderstraatweg 51 verhuist of dat dat gebeurt in 1944. Willem begint een aardappelhandel aan huis en de woning aan de Muiderstraatweg met de grote kelder is daarvoor ideaal. Hoe dan ook, kleinzoon Gertjan herinnert zich het verhaal van zijn moeder dat haar vader zoek was tijdens de afbraak van de Nieuwe Buurt in 1944. Zijn huis aan de Diemerkade werd ook met de grond gelijk gemaakt. De Duitsers wilden aan de grens met Amsterdam een leeg, overzichtelijk schootsveld hebben. Willem wordt uiteindelijk huilend aangetroffen bij de puinhopen van zijn oude huis. Het maakte diepe indruk op zijn dochter Wil: zij had haar vader nog nooit zien huilen. Slechts weinigen zagen kans om in Diemen te blijven wonen. In ieder geval is bekend dat het gezin Bocxe al in de oorlog aan de Muiderstraatweg 51 is gaan wonen.

In 1941 is Willem Bocxe tijdens een veteranenwedstrijd op de ijsbaan in Diemen de sterkste in het duel met T.J. de Boer. Op de achtergrond kijkt J. Havekotte, voorzitter van de Diemer IJclub, mee (coll. Diemer IJclub)

In de oorlog verhuist het gezin Bocxe naar de Muiderstraatweg 51 waar Willem een aardappelhandel aan huis heeft (prentbriefkaart coll. Taco ten Dam)

Diemer IJclub

De schaatssport laat Willem niet los. Die is hem veel te dierbaar. In 1923 al wordt hij lid van het bestuur van de Diemer IJclub. Een functie die hij tot ver na de oorlog zal blijven vervullen. Op het ijs toont hij zich nog altijd vaardig; zo ➤

Opa en oma met de kleinkinderen Gertjan Mol, Ton Houtepen en Conny Mol in de jaren zestig voor de deur van de Muiderstraatweg 51 (coll. familie Bocxe)

Rond 1966. Kleinkinderen in de tuin: Marja Bocxe met Wilma Mol op haar arm, Hans Bocxe, Nick Mol en Wim Bocxe. Op de achtergrond de tuinen van de Burgemeester De Kievietstraat. (coll. familie Bocxe)

Oma Bocxe en dochter Wil in de huiskamer van de Muiderstraatweg 51, waarschijnlijk bij de 80-ste verjaardag van oma op 10 april 1966 (coll. familie Bocxe)

wint hij in 1941 de veteranenwedstrijd van de club die op de ijsbaan bij de Hervormde kerk wordt verreden. De oude garde in het dorp kent Willem ook als aardappelhandelaar. Nadat hij zijn boot heeft verkocht, verkoopt hij aardappelen vanuit het huis aan de Muiderstraatweg 51. Frits Reurekas geeft aan dat Bocxe ook door het dorp ging. Kleindochter Marja bevestigt dat: "Tante An (dochter van Willem) heeft het zelfs na zijn dood nog een aantal jaren volgehouden voor speciale klanten."

De kleinkinderen hebben uiteraard hun herinneringen aan het huis aan de Muiderstraatweg 51.

Het huis staat er nog steeds naast de vestiging van New York Pizza. Kleinzoon Hans die nog steeds in Diemen woont: "De Muiderstraatweg lag en ligt nog steeds hoger dan de achterliggende straten. Onder het huis had je daardoor een grote ruimte die de opslagplaats voor de aardappelen was. Het was een souterrain, met uitgang naar de tuin en een trap naar het huis boven." Zijn zus Marja vult aan: "We noemden het de kelder. De aardappelen werden aangevoerd door een luik achter de voordeur. Langs de muur stonden verschillende soorten aardappelen in bakken."

Muiderstraatweg

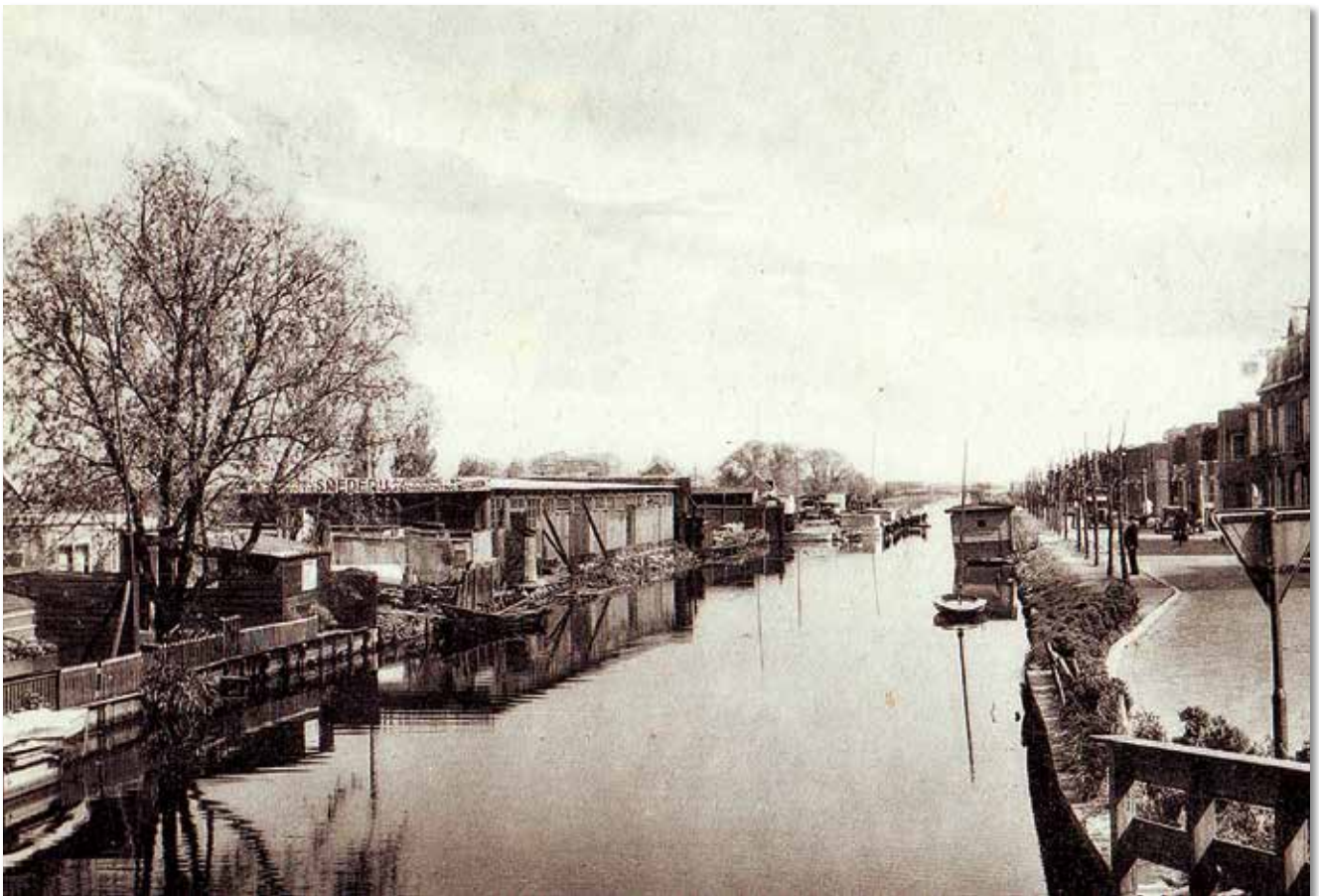
In het souterrain stond ook een bascule. Kleinzoon Gertjan Mol en kleindochter Marja herinneren zich deze nog goed: "Het was zo'n ouderwetse weegschaal, een bascule. Aan

de ene kant werden de aardappelen gelegd en in de andere bak kwamen de gewichten zodat je de boel in balans kon brengen en kon afwegen. Na het overlijden van opa heeft de weegschaal altijd in de tuin van Co gestaan." Wat als kind een grote indruk maakte, was de kracht van opa. Gertjan:

De kleinkinderen werden altijd gewogen in het souterrain als we bij opa en oma waren.

"Hij was echt een sterke man. De kleinkinderen werden altijd gewogen in het souterrain als we bij opa en oma waren. Hij droeg mij en mijn zus met gestrekte armen de trap op naar boven." En als Willem in Diemen de wijk inging, hadden klanten in een vrieskoude soms eens medelijden met hem als zij zijn blote handen zagen. Gertjan: "Hij kreeg dan wel eens zelf gebreide handschoenen van ze. Maar hij droeg ze nooit, want hij had nooit koude handen."

Willem Bocxe overleed in januari 1962 en werd begraven op de begraafplaats van de Sint-Petrus' Bandenkerk in Diemen. Zijn vrouw Cornelia Johanna Bocxe-Tromp overleed in 1969 en werd ook in Diemen begraven.

Het gezin van Willem Bocxe woont van 1916 tot in de Tweede Wereldoorlog aan de Diemerkade 16 (prentbriefkaart coll. Taco ten Dam)

HET AFSCHEID GEBEURDE IN STIJL MET EEN WASJE VAN DE OUDSTE KLANT

Taco ten Dam

Op 31 december 2018 sloot de zaak met de meest intrigerende naam van Diemen ooit zijn deuren: Wassalon Dubbelblank. Gert en Marion van Staveren namen in stijl afscheid met een laatste wasje van een trouwe klant. Daarmee verdween niet alleen de meest intrigerende bedrijfsnaam, maar ook een vertrouwd adres voor veel Diemenaren. Reden om met Gert en Marion te praten over een familiebedrijf dat tientallen jaren zo'n vertrouwde naam was in Diemen.

Fietsenwinkel Ouderkerkerlaan

Waarom Jan van Staveren begin jaren vijftig vanuit Nieuw-Vennep uitgerekend naar Diemen verkast, blijft een raadsel. Feit is dat hij met Gijs Kloosterman tot een akkoord kwam om daar aan de rustige Ouderkerkerlaan 47 de fietsenwinkel over te nemen. Het meest aannemelijk is dat Jan als ondernemende jongeman een ideaal had van een eigen zaak met goede perspectieven. En hij had verstand van fietsen. Dus kwam hij uit Nieuw-Vennep om zich samen met zijn vrouw Mien te vestigen aan die gemoedelijke laan "over de brug" in Diemen vlakbij Amsterdam.

Jan en Mien van Staveren poseren trots voor de fietsenwinkel aan de Ouderkerkerlaan 47 in de jaren vijftig. Verder op de foto: Thijs van Staveren, Aad van Staveren, Jos van Staveren, Bart van Staveren, Leo van Staveren en José, een vriendinnetje van Aad.

Fietsen kopen

Voor een goede fietsenzaak was begin jaren vijftig in Nederland een ruime markt. De fiets was in Nederland immers al decennia een populair vervoersmiddel, maar de fietsen waren schaars. De Duitse bezetters hadden vanaf juli 1942 met hun dievenklauwen een flinke greep hadden gedaan in het particuliere bezit van Nederlandse fietsen. Eerst verboden ze het fietsbezit, daarna moesten

herenfietsen ingeleverd worden. Bij huiszoekingen werden ook dames- en kinderfietsen meegenomen en ten slotte hielden de Duitsers op strategische punten razzia's, waarbij alle mannen van hun fiets werden getrokken en verder konden lopen. De Amsterdamse politie haalde op Duits bevel met een open vrachtwagen fietsen van de straat.

Welvaartsgroei

Er was dus een enorm fietstekort en daarbij begon de economie langzaam aan te trekken. De welvaartsgroei was nu ook bij 'de gewone man' te merken en er kwamen in de huishoudens weer wat centjes vrij. Na de oorlog werd weliswaar de kreet 'Geef mij m'n fiets terug' legendarisch, maar dat gebeurde niet. Die fiets was immers gebruikt als grondstof voor de Duitse wapenindustrie. Er zat niets anders op dan zelf weer een fiets te kopen. Het was dan ook niet gek dat er in Diemen verschillende rijwielzaken waren. Zo was er aan de Hartveldseweg 8 de zaak van J. van Amstel die in 1947 de zaak van N. van der Gragt had overgenomen. Een ruim gesorteerde zaak met merken als Gazelle, Locomotief en Sparta. Strategisch gezien in het dorp zat Van Amstel natuurlijk op een betere plek in Diemen dan Jan van Staveren. Al deed Van Staveren er in 1955 ook de bromfiets-service bij en kon je er door een samenwerking met Kloosterman ook terecht voor trouw-wagens. Maar het centrum lonkte voor Van Staveren.

Naar het centrum

In 1955 was het zover en verplaatste Jan van Staveren zijn zaak naar de Arent Krijtsstraat, waar in de naoorlogse nieuwbouw veel winkels geconcentreerd waren. De samenwerking met Kloosterman hield Jan voorlopig intact. Ruim tien jaar later breidde Jan uit met een wassalon op de hoek van de Arent Krijtsstraat en de Reinier Castelijnsstraat. Waar jarenlang stomerij Unicum ("Stomen is een zaak van vrouwen, laat ons 't doen, het zal u niet berouwen."), opende hij op 5 februari 1966 de wassalon met de curieuze naam Dubbelblank. Voor zowel Gert als Marion is het gissen wie op die naam kwam. Marion vermoedt dat Mien, leerkracht op de Sint-Petrusschool, ermee kwam: "Zij was wel van de ➤

scherpe opmerkingen." Gert geeft aan dat er in Bergen N.H. een wassalon met een bijna identieke naam is: Wasserij Dubbel Blank. Sinds 1957 blijkt. Toch was de naam geen voorbeeld voor Jan en Mien. Marion: "Nee,

“Stomen is een zaak van vertrouwen, laat ons 't doen, het zal u niet berouwen.”

wij wisten niet van het bestaan; we kwamen daar pas achter omdat hun post wel eens bij ons bezorgd werd." De fietsenzaak in de Arent Krijtsstraat werd overigens enige tijd later overgenomen door zijn broer Leo.

BEKENDMAKING

Hiermede delen wij U mede dat de Rijwiel- en Bromfietshandel van J. P. v. Staveren, R. Castellijnstraat 13a te Diemen, is overgenomen door mijn broer

LEO VAN STAVEREN

Wij danken allen die ons 18 jaar hun vertrouwen hebben geschonken en bevelen onze zaak gaarne aan U aan, maar nu Arent Krijtsstraat 22.

J. P. van Staveren

In aansluiting aan het bovenstaande delen wij U mede dat wij met ingang van zaterdag 30 januari 1971 de bekende Rijwiel- en Bromfietshandel van mijn broer, de heer J. P. van Staveren, hebben overgenomen.

Wij hopen met het verkopen van eerste klas artikelen en het geven van 100% service spoedig hetzelfde vertrouwen deelachtig te worden, dat U aan mijn voorganger zoveel jaren hebt geschonken.

Arent Krijtsstraat 22
Leo van Staveren

Diemer Courant, januari 1971

De rijwiel- en bromfietshandel van Leo van Staveren aan de R. Castellijnstraat 13a in de jaren zeventig

Wasserette

In de periode dat Jan zijn wassalon in Diemen begon, kwamen in Amsterdam de zogenoemde wasserettes op. Een fenomeen dat overgewaaid was uit Amerika. De wasserette was in feite een grote ruimte met aan weerszijden rijen wasmachines en drogers en in het midden rijen stoelen. Met een open deur voor iedereen; er was geen personeel, de klanten deden zelf de was en zetten de machine aan met een muntje. Blijkbaar viel het concept tegen en was deze manier van wassen voor de Nederlander te onpersoonlijk. Jan van Staveren kreeg er al vanaf het begin mee te maken. In plaats van zelf de was te doen, vroegen de klanten dat vaak aan Jan. Marion: "De meeste mensen vonden het makkelijker. Dan hoefden ze niet te wachten en konden ze de was al of niet gestreken netjes in de tas ophalen." Met chemisch reinigen stopte Jan toen de overheid te nadrukkelijk in beeld kwam. Gert: "Veel te veel regels, milieu zus, milieu zo, vergunningen. Allemaal te veel gedoe."

De eerste vestiging van Wassalon "Dubbel Blank" aan de Arent Krijtsstraat 30

Wassen

GEEN 4 KILO f 2,—
MAAR 5½ KILO f 2,50
(inclusief zeep en voorwasmiddel).

ZELFBEDIENINGSWASSERIJ

„Dubbel Blank”

Arent Krijtsstraat 30, telef. 94 70 19, Diemen
Eigenaar J. P. van Staveren

Diemer Courant, 15 november 1967

Opvolging

Toen Jan van Staveren in 1983 aangaf te willen stoppen, de zaak was inmiddels om de hoek gevestigd in de Reinier Castelijnsstraat, kwam de prangende vraag aan de orde wie de zaak zou willen overnemen. Van de vier zoons, Ben, Gert, Hans en Michel, had alleen Gert interesse. Gert die toen bij de fietsfabriek van Raleigh aan de Wenckebachweg in Amsterdam-Oost werkte, was er snel uit. Ook omdat zijn vrouw Marion, die in de gezinsverzorging werkte,

“We konden samen werken, maar er was ook alle tijd voor de kinderen.”

er meteen enthousiast voor was. Zij waren in 1978 een van de eerste bewoners van Tarwekamp in Diemen-Zuid onder de voorwaarde dat zij “voornemens waren in het huwelijk te treden.” Zo verliet Gert zijn geboortehuis boven de zaak van zijn ouders in de Castelijnsstraat. Gert: “Een prachtige omgeving om op te groeien. Veel ruimte en nog een dorps karakter. Als de groenteboer op straat voorbij kwam, kreeg je zo een banaantje mee. Geen probleem, hij rekende dat later wel af met mijn vader.” Marion die uit Hoofddorp kwam, voelde zich meteen thuis in de nieuwe omgeving. En samen wenden zij ook snel aan hun nieuwe situatie nu ze voor zichzelf werkten. Marion: “Het was ideaal voor ons. We konden samen werken, maar er was ook alle tijd voor de kinderen.” In 1981 is Martijn geboren en in 1984 Sarina. “Opvang was niet nodig. We konden alles zelf regelen, ook toen de kinderen naar basisschool De Ark gingen.”

Ajax, Koefnoen en Alie van de Wegenwacht

De wassalon was niet zomaar een zaak waar gewassen, gedroogd en gestreken werd. Gert: “Het leek af en toe meer een sociaal centrum. ’s Ochtends vroeg was er al aanloop voor een kop koffie. Maar als Marion de deur opende, was het gebeurd met de pret. Marion: “Ja, er moest gewerkt worden. Het was onze boterham en van praatjes kun je niet leven.” En er was altijd wel aanloop door de krantenverkoop en het aannemen en uitleveren van pakketjes. Ook Ajax-spelers wisten Wassalon Dubbelblank

te vinden. Zo vertrouwden Sjaak Swart en Danny Blind hun kostuums aan Gert en Marion toe. Ook Corry van Gorp, alias mevrouw De Bok als sidekick van André van Duin (“Ik ben Alie van de Wegenwacht”), liet de was graag bij Dubbelblank doen. Toch verschoof de meerderheid van de cliëntèle langzaam van de particuliere klant (de wasmachine ging deel uitmaken van de vaste apparaten in de gezinshuishouding) naar de bedrijven. Zo was de buitendienst van de gemeente Diemen jarenlang vaste klant. Ook de brandweer kwam de uniformen brengen, al kon dat vanwege een gemeentebeding voor twee jaar. Het cabaretesk televisieprogramma Koefnoen zag in Wassalon Dubbelblank zelfs een ideaal decor toen Paul Groot in een sketch een zeeman in een wit pak speelde. Daarmee kreeg de wassalon toch een aardig stuk publiciteit mee: Koefnoen was immers een goed bekeken en zeer gewaardeerd programma. Ook zanger Peter Beense (‘Nachtburgemeester van Nederland 2019’) en zijn vrouw Marja kwamen regelmatig bij Dubbelblank. ➤

Wassalon Dubbelblank was een ideaal decor voor Paul Groot in een sketch voor het tv-programma Koefnoen. Groot speelde een zeeman in een wit pak.

De laatste foto van Wassalon "Dubbelblank" aan de R. Castelijnsstraat 13a (foto 2019, Wiard Krook)

Marion en Gert van Staveren (foto 2019, Wiard Krook)

Gert van Staveren (foto 2019, Wiard Krook)

Het echtpaar René en Ellis Bloem, trouwe klanten van het allereerste uur, halen als laatste klanten de was op (foto 2019, Wiard Krook)

Afscheid in stijl

Het zijn de fijne en leuke gebeurtenissen waar ze graag aan terugdenken, maar het allerbelangrijkste voor

Niet alleen de klanten gaan de hartelijke en gezellige sfeer van Wassalon Dubbelblank missen,...

Marion en Gert was de jarenlange binding met de klanten. Sommigen van hen waren er al toen vader Jan van Staveren nog in de zaak stond. Het was dan ook tekenend voor Marion en Gert dat ze het laatste wasje op

31 december 2018 samen draaiden met de familie Bloem, trouwe klanten van het eerste uur. Het echtpaar René en Ellis Bloem staan symbool voor al die fijne klanten. Niet alleen de klanten gaan de hartelijke en gezellige sfeer van Wassalon Dubbelblank missen, ook Gert en Marion zullen moeten wennen aan een leven zonder al die aardige klanten. Decennia lang was de naam Van Staveren verbonden met winkels in Diemen, maar nadat zes jaar geleden Leo van Staveren stopte met de fietsenzaak, is met de sluiting van Wassalon Dubbelblank de naam Van Staveren uit het winkelbestand verdwenen.

De afbeeldingen (tenzij anders vermeld) werden met dank ter beschikking gesteld door Marion en Gert van Staveren.

Haringboer Jantje Post - wie kende hem niet

“TERWIJL JANTJE EEN RONDJE DOOR DE BEDRIJVEN DEED, JATTEN ANDEREN UIT DE KAR”

Bert Roest

Je zou zeggen “Haring is haring” en wat voor een verschil zit eigenlijk tussen de ene of de andere. Daar kom je achter, wanneer je achter de schermen hoort wat er allemaal bij komt kijken. Zoon Tinus en dochter Truus van Jantje Post (1908-1991, (‘Jantje’ zo werd hij nu eenmaal genoemd) kunnen er lyrisch over vertellen. “Elk jaar ging onze vader naar Katwijk om de haring te keuren. Vanuit verschillende vangsten proefde hij welke zijn voorkeur had, smaak, de kleur enzovoort. Dan kocht hij voor een heel jaar haring, die in koelcellen werden opgeslagen. Elke week leverde een knots van een vrachtwagen tonnetjes vissen af.” De vis, die Jantje keurde, viel in de wijde omgeving goed in de smaak. Nergens zo lekker als bij de viszaak aan de Hartveldseweg bij de kerk. Bekende Nederlanders kwamen er graag speciaal voor langs.

Jantje' Post leunt over zijn eerste gesloten visstal, die stond op de hoek van de Jan Bertstraat en Hartveldseweg circa 1960

Hoe het begon

De vader van Jan woonde in de Julianastraat, later P.J. ter Beekstraat, een zijstraatje van de Ouderkerkerlaan in Diemen-Zuid. Een oudere broer had een haringkar in Duivendrecht en regelde de bevoorrading vanuit het ouderlijk huis in Diemen. Dat leverde de interesse op van Jan om ook in die handel te stappen. Hij werd zelfstandige toen hij trouwde met Truus (1922-2002) en in de Weesperstraat ging wonen. Daar werden hun eerste twee kinderen Tinus en Truus geboren en die spreken wij voor dit interview. De haring kwam in die beginjaren nog niet vanuit Katwijk, maar vanaf de vismarkt bij het Centraal

Station in Amsterdam. Elke dag opnieuw met de fietskar ernaartoe fietsen en in Diemen uitventen. Eerst op het industrieterrein en later door de straten van Diemen al luid schreeuwend “Hollandse Nieuwe!” Lastig was het op het industrieterrein met bedrijven als Dagra, Gestetner, Bako Brood, Acifit enz., omdat men wel een harinkje wilde, maar niet zo maar van het werk af kon. De verkoop ging beter toen Jan onder andere bij Draadschroevenfabriek Onkenhout & Onkenhout toestemming kreeg met een kist haringen door de productieafdeling te lopen. “Maar ondertussen jatten anderen uit de viskar,” zo vertelt zoon Tinus. Na het uitventen ging hij bij Café Aan de ➤

Stegge, hoek Jan Bertstraat en Hartveldseweg met de viskar staan. Overigens kwamen de andere vis en het zuur uit Monnickendam. Elke week werd dat naar Diemen gebracht, totdat dit voor het bedrijf te duur werd. Moeder Post moest het ophalen en haalde daarvoor speciaal een rijbewijs.

Hard sappelen

Eind februari 1948 verhuisde de familie naar de Harmonielaan 34, waar de twee dochters Jannie en Ans werden geboren. Aantrekkelijk was het winkeltje bij het huis met een goede klandizie. Moeder Truus regelde daar de verkoop naast het huishouden en opvoeding van vier kinderen. Het was vroeg opstaan om alles klaar te maken voor de verkoop. Een lange werkdag van twaalf uur. Bij thuiskomst gauw een opgewarmd prakkie eten en dan een kort tukje doen. Dan om negen uur 's avonds de haringen die in grote teilen in ijspekkelwater bewaard werden met koud pekkelwater verversen. Tinus reed op zijn fiets naar de Weesperstraat om bij de IJsfabriek staven ijs (onder de snelbinders gestopt) te halen. Moeder Truus deed zeker ook volop mee. Dochter Truus: "Je verwacht van een visboer, dat hij een smetteloos wit schort voor had. Dat viel niet mee om dat voor elkaar te krijgen. Ik zie mijn moeder nog een paar keer per week de was doen in vele teilen met kokend water, want een wasmachine was er nog niet. Heel zwaar werk."

Eind jaren vijftig was er voldoende verdiend om een gesloten viskeet te kopen, die op de hoek van de Arent Krijtsstraat werd neergezet. Dochter Truus - net 15 jaar en klaar van de huishoudschool - bevrouwde deze. Daar leerde zij Ernst kennen, met wie zij later de visstal van haar vader overnam.

Moeder Truus Post voor het viswinkeltje aan de Harmonielaan 32

Extra handel en dat had je nodig

We kunnen het ons nu niet meer voorstellen, maar in de jaren vijftig en zestig lagen de dijken langs het Amsterdam-Rijnkanaal bij mooi weer in het weekend vol met zwemmers en zonzonbidders. Niet alleen uit Diemen,

Tinus ging op weg met de fiets met achterop een groot blik zure bommen langs de kanaaldijk.

maar ook uit Amsterdam-Oost. Dat gaf voor Jantje Post mogelijkheden voor een extraatje. Tinus ging op weg met de fiets met achterop een groot blik zure bommen langs de kanaaldijk. Later op de dag kwam een hele stoet terug op weg naar huis langs de kraam van Jan op de Hartveldseweg. De jaarlijkse kermis en de Koninginnedagen op het feestterrein aan de Ouderkerkerlaan en een markt in het dorp zo op 'n tijd waren zeker ook goede

'Jantje' Post druk bezig met de voorbereidingen voor de kermis op het feestterrein aan de Ouderkerkerlaan. Het was eind jaren '50. Zijn dochters Jannie en Ans zitten op de trap van de woonwagen van de oliebolenkraam

inkomstenbronnen. Dat was een welkome aanvulling op het gezinsbudget. Als zelfstandig ondernemer had je geen ziekenfonds, maar moest je je duur particulier tegen ziektekosten verzekeren. En je kreeg géén kinderbijslag. "Mensen hadden geen idee hoe je als zelfstandige de touwtjes aan elkaar moest knopen. Mijn vader ging nooit op vakantie. Geen geld voor. En een week of langer weg betekende ook geen inkomsten. Mijn ouders gingen voor het eerst een weekje weg in de late jaren zestig," zegt Tinus. Jan was toen al dik in de vijftig.

Crisis

In het voorjaar van 1967 was het crisis in haringland. Op de vissersschepen werden de vissen geakaat, maar door de grote hoeveelheid ging het niet altijd even zorgvuldig. En zo werden op een keer in enkele slordig op het schip schoongemaakte haringen wormpjes ontdekt. Paniek in Nederland. De handel liep overal met ruim twee derde terug wat menig vishandelaar de kop kostte. Zo stopte ook de broer van Jan Post zijn toko. Vandaag de dag is de visverkoop heel anders. Haring is nog belangrijk, maar de verkoop richt zich vooral ook op onder andere kibbeling

en lekkerbekjes. Dat was toentertijd niet het geval. Naast verse haring had je paling, makreel, zure bom en weinig anders. De familie overleefde deze crisis omdat Jan een extra baantje nam. Sindsdien was er de remedie én eis: diepvriezen op schepen en goede koeling op de visstallen.

Overname viskraam Tante Mart

Naast Jantje Post kende iedereen in Diemen 'Tante Mart' bij de Sint Petrus' Bandenkerk aan de Hartveldseweg. In 1961 stopte ze ermee. Omdat de katholieke Jan de nodige contacten met het kerkbestuur had, kon hij zich daar gemakkelijk melden. De plek waar de viskraam stond, was namelijk gepacht van de katholieke parochie. Verrassend, en voor Post teleurstellend was, dat het kerkbestuur besloot een slaatje te slaan uit de nieuwe situatie. Jan Post moest meteen de dubbele huur betalen. Tinus was toentertijd 18 jaar en sprong in de bres voor zijn vader. Hij vond de

huurverhoging onrechtvaardig. Het kerkbestuur gaf geen krimp wat Tinus deed besluiten meteen de kerk de rug toe te keren. Hij kwam er nooit meer. Jan runde zijn vishandel vanuit deze kraam en stopte met het rijden met de viskar door Diemen.

In 1973 nam dochter Truus met haar man Ernst van Rooij de zaak over, toen Jan het met zijn 65^e verjaardag genoeg vond geweest. Tinus: "Ernst en Truus woonden in Amsterdam. Jan en zijn vrouw waren zo nobel vanuit de Harmonielaan naar de Prinses Beatrixlaan te verhuizen. Daarmee maakten zij plaats voor Truus en Ernst die nog steeds op de Harmonielaan wonen. Het winkeltje was nog een paar jaar open. Door de SRV-wagen en de opkomst van de supermarkten was de omzet sterk teruggelopen. Einde verhaal van het winkeltje in 1976. Truus: "Het gebeurde vaak dat men in het weekend – vaak laat – aanbelde om een vergeten boodschap te kopen. Meestal op de pof. Dat was in de tijd van mijn vader ook 'normaal'. Je moest wel achter je eigen centen aan. Als jonge kinderen werden wij op pad gestuurd."

Vijftien jaar lang bleef de viskraam aan de Hartveldseweg nog binnen de familie. Truus: "In 1988 werd lijn 9 door Diemen aangelegd. De weg lag negen maanden open en de omzet was gekelderde. Reden om er de brui aan te geven". Johan, hij staat er nog steeds, heeft toen de viskraam overgenomen.

De foto's werden ter beschikking gesteld de familie Post

Truus en 'Jantje' Post in 1973 voor de viskraam bij de Sint Petrus' Bandenkerk. In de kraam dochter Truus en haar echtgenoot Ernst van Rooij die de viskraam zullen voortzetten

Viskraam Johan van Leijenhorst sinds 1990

“MIJN GEHEIM? GEEN GEKKE DINGEN: GOEDE KWALITEIT, SCHONE OMGEVING EN AANDACHT VOOR DE KLANTEN.”

Taco ten Dam

Bijna dertig staat de haringkraam van Johan van Leijenhorst bij de inmiddels oude tramhalte Schoolstraat op het voorplein bij de Sint Petrus' Bandenkerk. Toen Ernst van Rooij en Truus Post eind jaren tachtig met hun visstal stopten, was het de vraag of er op deze aloude plaats in Diemen haring verkocht zou blijven worden of dat het over was. Min of meer bij toeval hoorde Johan van de mogelijkheid om een stal in Diemen over te nemen. Hij hielp af en toe een kennis in een viswinkel in Amsterdam-Centrum. “Is dat niet wat voor jou?” opperde een leverancier. Johan, die op dat moment postbesteller was, ging in Diemen kijken, draaide een paar zaterdagen mee en besloot het erop te wagen. Op 8 januari 1990 deed hij voor het eerst als zelfstandig ondernemer de deuren open aan de Hartveldseweg 29.

Harinkie happen in de oude kraam van Johan van Leijenhorst die hij in 1990 overnam van Ernst van Rooij en Truus Post

Markten

Een groot voordeel was dat Johan bekend was met markthandel. Zijn ouders waren immers jarenlang een bekend gezicht op de Amsterdamse markten. Met hun

*Zijn ouders waren
immers al jarenlang een
bekend gezicht op de
Amsterdamse markten.*

stoffenhandel voorzagen zij op hun stek op de Noordermarkt, Mosveld en Dappermarkt talloze Amsterdammers van stof voor gordijnen. Johan wist eigenlijk vanaf dag één dat hij van school ging dat zijn toekomst in soortgelijk werk zou gaan liggen. Dat werd dus haring in Diemen,

De bekende haringkar aan de Hartveldseweg circa 1995

Trotse ouders eten een haring bij zoon Johan

In 1996 werd een nieuwe kraam geplaatst aan de Hartveldseweg. De kraam was gemaakt door aannemer Chris Vijn en werd door de firma Koninklijke Saan deskundig op zijn plaats gezet

dat hij, wonend in Amsterdam-Zuidoost, alleen van de tandarts kende. Een goede

*“Mijn geheim?
Geen gekke dingen:
goede kwaliteit, schone
omgeving en aandacht
voor de klanten.”*

plek, die gecombineerd met zijn enthousiasme en een heerlijke haring al snel in de harten van Diemenaren en de vele passanten van en naar Amsterdam kwam te zitten. Johan: “Mijn geheim? Geen gekke dingen: goede kwaliteit, schone omgeving en aandacht voor de klanten.”

Nieuwe kraam

Na een jaar of acht had de oude stal zijn beste tijd wel gehad en liet Johan een prachtige afgesloten kraam bouwen bij aannemer Chris Vijn aan de Wenckebachweg bij de Omval in Amsterdam. Een hijskraan van de firma Koninklijke Saan zette de kraam op een spectaculaire wijze op zijn plek. Om de buitenboel netjes te houden, liet Johan de rolluiken door een graffiti artiest spuiten. In de loop der jaren veranderde er in de verkoop ook wel een en ander. Johan: “Zo willen mensen tegenwoordig regelmatig meer dan haring, dus het assortiment is breder geworden.

*“Ik eet zelf elke week
wel een stuk of zes,
zeven haringen.”*

En vroeger was vis natuurlijk sowieso veel goedkoper. Iedereen at vis. Maar vis is veel gevallen een duur product geworden. Spijtig genoeg voor sommige mensen ook te duur. De invoering van de euro heeft er zeker voor gezorgd dat veel zaken, ook vis, veel meer is gaan kosten.” En dat is jammer, want vis is gezond. Johan beaamt dat: “Ik eet zelf elke week wel een stuk of zes, zeven haringen.”

Alle foto's zijn beschikbaar gesteld door Johan van Leijenhorst.

Kees Vlaanderen, Jumbo supermarkt Diemen-Zuid

DE SUPERMARKT ALS MAGNEET VOOR EEN OPGEBLOEID WINKELCENTRUM

Kees van der Hulst

Kees Vlaanderen (1955) is ruim 25 jaar ondernemer. Hij is de man achter de Jumbo supermarkt in De Kruidenhof in Diemen-Zuid. Als kind had Kees al een duidelijke wens: een eigen winkel. Hij groeide immers op in en rond de buurtwinkel van zijn ouders in Nederhorst den Berg. Hij woont er nog steeds en is lid van de plaatselijke Historische Kring. Maar de winkel werd een supermarkt in Diemen Zuid. Vandaag de dag is Jumbo Diemen-Zuid een fijne winkel met een prettige sfeer. Een winkel met veel bekende gezichten, zowel bij buurtbewoners als bij personeel. Een gesprek met Kees Vlaanderen.

Eerste ervaringen

Hoewel hij de kennis en de ervaring kon opdoen in de winkel van zijn ouders in Nederhorst den Berg, wilden zij, zoals alle ouders, dat Kees een goede schoolopleiding zou krijgen. De tijden waren immers veranderd en ze stuurden Kees naar de School voor de Detailhandel in Utrecht. Na zijn opleiding ging hij als assistentbedrijfsleider werken in een supermarkt in Hilversum, waarna hij in 1993 de winkel van zijn ouders overnam in Nederhorst. Zijn ouders, die inmiddels rond de zestig jaar waren, bleven wel meewerken in de winkel. Na verloop van tijd kwam Kees er achter dat de mogelijkheden beperkt waren. Zo was er onvoldoende vervanging om fatsoenlijk met vakantie te kunnen gaan. Met zes man personeel in een dorp van 5000 inwoners was je te veel gebonden aan de zaak. Mede daarom keek hij uit naar een andere winkel.

Naar Diemen

Unigro, een grote speler in de supermarktwereld toentertijd, attendeerde hem op een Spar-winkel in Diemen die niet goed liep. Kees had interesse, maar ging niet over één nacht ijs. Hij ging er een paar keer kijken en ging er zelfs werken zonder dat de eigenaar van zijn overnameplannen wist. Toen hij er genoeg vertrouwen in had, nam hij de zaak over met een eigen groep medewerkers uit de winkel in Nederhorst den Berg.

Eind jaren '70 van de vorige eeuw stond tijdelijk een noodgebouw met een Spar-supermarkt op het grasveld aan de zijkant van flat Beukenhorst. Toen Winkelcentrum Kruidenhof later in gebruik werd genomen, werd de vestiging opgeheven. De supermarkt ging deel uitmaken van het nieuwe winkelcentrum (coll. HKD)

Het concept dat de Spar hanteerde, liep hier niet goed. Kees besprak met Unigro dat het anders moest. Het resultaat was dat de winkel in Nederhorst den Berg een Spar werd en dat de supermarkt in Diemen-Zuid omgebouwd werd naar een Super.

Super de Boer

Rond 1998 was de supermarktwereld volop in beweging en fuseerde Super met De Boer. De nieuwe naam werd Super de Boer omdat beide ondernemingen hun naam

De nieuwe naam werd Super de Boer omdat beide ondernemingen hun naam niet wilden opgeven.

niet wilden opgeven. De fusie bleek een goede stap te zijn en de omzet ging omhoog. De winkel in De Kruidenhof was nu zes dagen in de week open; na het versoepelen van de winkelsluitingswet kwam er ook een verruiming van

De Super de Boer-vestiging in het 'Winkelcentrum Kruidenhof'. In de ronde aanbouw zit nog de rijwielzaak (foto 2012, Wiard Krook)

de openingstijden. Op zondag was de zaak nog steeds gesloten. Toen in de centrum van Amsterdam de winkels

De daaropvolgende verruiming van de winkelopenstellingen in Amsterdam zorgden voor een domino-effect.

wel open gingen, zakte de omzet bij veel winkels in de omliggende wijken. De daaropvolgende verruiming van de winkelopenstellingen in Amsterdam zorgden voor een domino-effect. De winkels in de aansluitende wijken kregen er nu last van en dat kostte de supermarkt in Diemen-Zuid een flinke omzet.

Strijd met gemeente

Het gevolg was dat de gemeente Diemen na veel wikken en wegen toestemming gaf voor zeven koopzondagen per jaar die je zelf mocht bepalen. Toen deze zondagen zeer succesvol, bleken te zijn, besloot Kees de strijd met de gemeente aan te gaan en ging gewoon op zondag open. Daarin stond hij aanvankelijk alleen, maar hij kon wel rekenen op steun van de belangenvereniging en de Jumbo-organisatie. De gemeente Diemen reageerde met het sturen van handhavers: sluiten met een dwangsom

van € 20.000,- per overtreding. Het leidde tot diverse protesten en rechtszaken tegen de gemeente met als resultaat dat het lukte om op alle zondagen open te mogen zijn.

Nieuwe opzet Kruidenhof

Begin jaren tachtig zag *Philips Pensioen Fonds* bij de ontwikkeling van Diemen-Zuid goede mogelijkheden voor een betrouwbare belegging. Behalve in woningen in Diemen-Zuid investeerde het fonds in het Winkelcentrum Kruidenhof. Eind jaren negentig verkocht het pensioenfonds het winkelcentrum aan *Woningcorporatie Stadgenoot*. Stadgenoot boog zich vervolgens over een plan voor een opfrisbeurt van het winkelcentrum waarvan de winkels toentertijd aan de binnenkant aan het plein lagen. Het mondde uit in een voorstel met daarin drie varianten. Opknappen, uitbreiden op het plein of volledig om-draaien. De meerderheid van de winkeliers, die inspraak kregen in de besluitvorming, waren voor uitbreiden op het plein. Maar *Laurus*, de vennootschap waar *Super de Boer* onder viel, wilde het anders. Als grootste huurder van het winkelcentrum zag *Laurus* veel meer kansen in de om-draaiing van de winkels, dus direct aan het parkeerterrein toe. De supermarkt was natuurlijk de magneet ➤

Kees Vlaanderen in zijn Jumbo-supermarkt (foto 2019, Kees van der Hulst)

van het winkelcentrum, dus *Laurus* kreeg wat zij wilde. Zonder overleg met de kleinere winkeliers werd besloten dat de grootste variant, volledig omdraaien, zou worden uitgevoerd.

Moeilijke tijd

Voor alle winkeliers brak door de verbouwing een moeilijke tijd aan, zeker ook voor de supermarkt van Kees zelf. Tijdens de uitrol van dit plan rond 2005, daalde de omzet van de supermarkt met 50% door de slechte bereikbaarheid en andere bouwomstandigheden. Bovendien duurde de verbouwing veel langer dan was afgesproken: bijna twee jaar in plaats van het toegezegde jaar. Het was een periode met veel zorgen en ellende voor alle winkeliers. Het is dat *Super de Boer* veel compenseerde, anders was de winkel van Kees vrijwel zeker failliet gegaan. De omzetting naar *Jumbo* en de vergroting van de winkel kort daarna bleek een groot succes met een enorme stijging van de omzet als gevolg.

Criminaliteit

De schaduwzijde voor veel winkeliers is de criminaliteit. De supermarkt is in het verleden acht keer overvallen. Dit was elke keer zeer ingrijpend voor alle betrokkenen en heeft altijd veel impact voor het personeel. Maar er is inmiddels veel gebeurd om overvallen te voorkomen. Er zijn camera's geïnstalleerd en er wordt meegekeken vanuit een meldkamer. Er is enige tijd geleden een gesloten geldsysteem gekomen. Je kunt niet meer bij het geld komen. Maar de grootste winst is de laad-en-los sluis. De goederen gaan vanuit de vrachtwagen in een sluis; daarna gaat de buitendeur dicht en dan pas kun je vanuit de winkel de sluis in. De laatste tijd is de supermarkt dan ook van overvallen bespaard gebleven.

Actief

Kees is ook penningmeester van de belangenvereniging van de winkeliers. Kees: "De oude winkeliersvereniging liep niet, sommige winkeliers kwamen hun (financiële) verplichting niet na, er was veel gesteggel waarna de

vereniging zelfs werd opgeheven." Door het inbrengen van het *Keurmerk Veilig Ondernemen* op initiatief van de gemeente werd de winkeliersvereniging nieuw leven ingeblazen. Kees: "Nu is het een soort belangenvereniging van winkeliers en dat gaat goed." Vier keer per jaar wordt er vergaderd en er is contact met de gemeente. Bijvoorbeeld over de onlangs ingevoerde blauwe zone op het parkeerterrein en het mogelijk opengaan van de busbaan in Diemen-Zuid. En voor het eerst sinds jaren is vorig jaar Sinterklaas weer langs geweest.

Goede doelen

Kees is altijd bereid om zijn medewerking te verlenen aan evenementen die in de buurt en zelfs daarbuiten in Diemen-Centrum worden georganiseerd. Hij doet alleen geen sportverenigingen. Hij geeft altijd aan goede doelen en hij heeft een statiegeldautomaat met daarop een

Kees is altijd bereid om zijn medewerking te verlenen aan evenementen die in de buurt en zelfs daarbuiten.

donatieknop voor wisselende goede doelen. Kees: "Helaas moet je altijd goed controleren aan wie je geeft want we hebben daar wel eens mindere ervaringen mee opgedaan. Zo dachten we een algemeen buurtfeest te ondersteunen, maar dat bleek achteraf om een straatbarbecue voor een selecte groep te gaan."

Ook heeft Kees een goede samenwerking met de *Voedselbank* en de *Stichting Blijve Buren*. Kees: "Je houdt altijd spullen over die niet meer verkocht kunnen worden en via deze stichtingen een goede bestemming krijgen."

Toekomst

Naast dat de winkel dagelijks goed moet functioneren, kijkt een goede ondernemer altijd vooruit. Zeker in deze tijd waarin mede door de komst van internet veel en snel verandert, is het zaak om de ontwikkelingen in de samenleving op de voet te volgen. Ook als het gaat om de dagelijkse boodschappen. Kees denkt dat er nog veel kan gaan veranderen in de supermarktbranche: "Kopen via internet zal toenemen. Laten bezorgen aan huis zal niet toenemen gezien de kosten die dat met zich meebrengt en het logistieke verhaal van al die bezorgbusjes in de wijk." Wel verwacht hij dat er verzamelpunten komen waar de klanten hun boodschappen kunnen ophalen. En misschien komt er wel een koppeling van supermarkt en een goedkoop restaurant. Niet echter alles wat in deze tijd bedacht wordt, is een groot succes. Kees: "Je ziet dat een bedrijf als Hello Fresh met een weekpakket maaltijden, na een booming start nu terugloopt. De mensen komen er na een tijd op terug."

PORTRET VAN EEN BEVLOGEN KUNSTENAAR

Wiard Krook

Zelfportret van Rien Verschuur, 2010 (tekening Oost-Indische inkt, 21 x 30 cm)

Reeds tijdens zijn jeugd was Marinus (Rien) Verschuur (geboren 2 juli 1946 te Amsterdam) al begaan met tekenen en schilderen. Op zijn 25e jaar durft hij met zijn kunst naar buiten te komen. Voorzichtig met een kleine solotentoonstelling in het bekende café Eijlders op het Leidseplein te Amsterdam. Daarna zullen er vele kleine en grote tentoonstellingen met zijn schilderijen, objecten en plastieken volgen, die veelal zijn gemaakt in zijn atelier aan de Amsterdamse Prinsengracht, in Diemen of op diverse fraaie Franse locaties.

Flamboyant

Wie Rien ooit ontmoet heeft herinnert zich een netjes en stijlvol geklede man met een wilde haardos, een opvallende snor en pijprokend. Met zijn typerende flamboyante verschijning maakt Rien indruk, waarbij hij zich

nooit hoeft voor te stellen als kunstenaar.

Bij het analyseren van het werk van Verschuur valt op dat licht en reizen belangrijke thema's van zijn kunst zijn. Zowel inspirerende voorgangers als Rembrandt van Rijn, Johannes Vermeer, Paul Cézanne, Vincent van Gogh en de expressionisten Wassily Kandinsky en Pablo Picasso, leerden hem licht, leven en abstractie te schilderen. Albert Einstein leerde hem licht, tijd en reizen te combineren.

Opvallend is dat veel van de genoemde invloeden hebben geleid tot een geheel eigen stijl van de 'realistisch kunstenaar' Rien Verschuur. Uiteindelijk raakte hij zeer vertrouwd met het gebruik van acryl op doek naast Oost-Indische inkt, water-

'Uiteindelijk kan en moet ieder kunstwerk voor zichzelf spreken.'

en olieverf.

In zijn artikel "Ontketende Kunstenaars" schreef Jaap Haag: "De schilderijen van Rien Verschuur kenmerken zich door een rijkdom aan geometrische vormen, waarin we de invloed van de abstracte kunst terug vinden Maar binnen het lijnenspel - of daar dwars door heen - zijn weer afzonderlijke figuren of kleurpatronen te zien, die ieder hun eigen verhaal vertellen. In zijn totaliteit krijgt een schilderij daardoor iets van een gebrandschilderd raam. Uit de compositie als geheel treedt bovendien een prachtige, soms bijna explosieve lichtwerking naar voren. Rien Verschuur weet daarmee zijn schilderijen een mystieke dimensie mee te geven, die 'uitgaat boven de alledaagse wereld' maar toch 'juist in de heel gewone dingen van het leven tot uiting komt'. Maar dit soort bespiegelingen laat Rien Verschuur overigens graag aan de toeschouwer over: 'Uiteindelijk kan en moet ieder kunstwerk voor zichzelf spreken', zegt hij. En dat doen ➤

Schilderij "Rembrandt en de Schreeuw van Diemen", Rien Verschuur, 2009 (acryl op doek, 60 x 80 cm, particuliere collectie)

zijn kunstwerken dan ook op tal van plaatsen, zowel in Nederland als ver daar buiten."

Rembrandt en Diemen

Rien Verschuur heeft lange tijd in Diemen gewoond waar hij toenmalig burgemeester Bob de Hon en wethouder

Medio 2010 neemt Rien weer vaker de pen met Oost-Indische inkt ter hand.

Portegijs leerde kennen. Door hun bemiddeling kon hij in 1999 als eerste schilder met succes in de geheel gerestaurerde voormalige schuilkerk "De Hoop" exposeren. Een prachtig voorbeeld van een acryl schilderij op doek (van 60 x 80 cm) uit 2009 is getiteld: "Rembrandt en de schreeuw van Diemen". Met dit werk refereert de kunstenaar aan Rembrandt die in de zeventiende eeuw naar Diemen kwam om ons pittoreske dorp te tekenen. In onze tijd komt hij weer even naar Diemen om te tekenen. Hij schrikt zich een ongeluk van wat hij hier aantreft: bijna alle mooie boerderijen zijn gesloopt, de lucht is vervuild en de Zuiderzee werd een binnenmeer. De schreeuw is zeer herkenbaar.

Portret van mw. Amy Koopmanschap, Rien Verschuur, 2015 (tekening Oost-Indische inkt, 21 x 30 cm)

Medio 2010 neemt Rien weer vaker de pen met Oost-Indische inkt ter hand. Uiteraard weer geheel in eigen stijl, die toch wel expressionistisch mag worden genoemd, maakt hij portretten van beroemdheden, gewoon omdat hij dat inspirerend vindt. Met name Rembrandt, Mozart, Vincent van Gogh, Harry Mulisch, Pablo Picasso en Johan Sebastian Bach werden uniek getekend. Ook maakte Rien vele zelfportretten in zwarte inkt met als titel: "Troost" en "Wilt u niet meer dronken binnenkomen meneer Verschuur".

In 2015 werd ook de toenmalige Diemense burgemeester mw. drs. A.E. (Amy) Koopmanschap artistiek door Rien vereeuwigd. Als dank voor de goede samenwerking schonk hij haar dit bijzondere portret.

Literatuur

- Jaap Haag: Ontketende Kunstenaars; moderne kunst in Diemen in de tweede helft van de 20e eeuw, in: HKD-blad, nr. 1, jrg. 19, 2009 (kustnummer), p. 28-29
- Z.a.: Rembrandt schrikt zich rot in Diemen, in: Diemer Nieuws, 30 juli 2009
- Een reis door een kunstenaarsleven; veertig jaar werk van Rien Verschuur, uitgegeven door het 'Comité Vrienden van Rien Verschuur', Amsterdam, 2011

“DE ARENT KRIJTSSTRAAT ZAL DE KALVERSTRAAT VAN DIEMEN WORDEN”

Bert Roest

In de naoorlogse jaren was er in Diemen een florerend verenigingsleven. Het was dan ook een tijd, waarin er geen televisie was en de radio dan wel radio-omroep beperkingen had om het leven gezellig te maken. Geluidsapparatuur was er nauwelijks en was bovendien slecht. Dus waren er veel live opvoeringen op feestjes met een combo, soms cabaret, maar vooral toneel! Wanneer je terugkijkt op het aantal uitvoeringen in 1949, moeten er in Diemen meer dan honderd amateurtoneelspelers zijn geweest. Bijna elke week was het raak. Het lijkt toch onvoorstelbaar, dat de voetbalclub D.V.A.V. elk jaar twee keer het toneelspel vanuit

HET ZWARTE SCHAAP.
Maandagavond voert de R.K. Toneelvereniging Ad Astra in De Kroon onder bovenstaande titel een toneelstuk op. De opbrengst van deze avond is bestemd voor de bouw van een nieuwe parochiekerk in Tuindorp Watergraafsmeer. Voor bijzonderheden verwijzen we naar achterstaande advertentie.

Diemer Courant, 15 januari 1949

AMOR GAAT EEN STRAATJE OM.
De buurtvereniging „De Kieviet” geeft op Zaterdag 22 Januari in De Kroon een feestavond voor haar leden. De eigen toneelclub voert onder regie van Jasper van der Linden een blijspel op in drie bedrijven, getiteld: Amor gaat een straatje om.

Diemer Courant, 15 januari 1949

eigen gelederen regelde? In januari 1949 voerden ze “De geleende vrouw” op. En wat te denken van Buurtvereniging De Kieviet met een eigen toneelvereniging met een blijspel in dezelfde maand: “Amor gaat een straatje om”. Gezellige onderwerpen. De Diemer IJscub had ook al zo een onderwerp “Over twaalf dagen tegen middernacht”. En ja hoor, ook allemaal uit eigen kring. Toneelverenigingen hielpen soms met de opvoeringen, zoals De Diemer Kring en De Diemer Rederijderskamer Ons Toneel.

Verkiezingen

In juni 1949 waren er gemeenteraadsverkiezingen. Interessant om te kijken met welke verhoudingen men koos voor de toenmalige partijen. Dat waren de KVP, Christelijk Blok (samen nu CDA) en de PvdA die qua aantal stemmen redelijk gelijkwaardig waren. En bijzonder: de communisten (CPN) waren met Dirk van Schooneveld ook in de raad vertegenwoordigd. Bijgaand de uitslagen en een advertentie van de PvdA met een oproep voor een verkiezingsvergadering. En jawel, ook daar een opvoering “Politiek op de planken”.

Er bestond een rookverbod op de publieke tribune bij de raadsvergaderingen. Dat lijkt voor die tijd best modern. Maar wat lezen we in ➤

**FEESTAVOND
CHR. ONTSPANNINGSVERENIGING.**

Woensdag, 23 Maart j.l. was de grote zaal van de Kroon tjokvol met een enthousiast publiek, om de uitvoering van de Chr. Ontspanningsver. bij te wonen. De avond werd op de gebruikelijke wijze geopend door de voorzitter, de heer Spijksma. Nadat spr. allen hartelijk welkom heeft geheten, zegt deze dat vaak mooie dingen van deze vereniging worden gezegd, maar ook dikwijls minder mooie. Men bedenke evenwel dat de Chr. Ontspanning pas aan het begin staat.

Vorig jaar werd nog een film vertoond, het programma van deze avond wordt geheel door de leden zelf verzorgd. Heeft men nochtans kritiek, goed, wij staan nog aan het begin, terwijl wij voor opbouwende kritiek altijd open staan. Hierna ging het doek open en kregen we een paar nummertjes muziek van het muziek-ensemble o.l. van H. Braun te horen. Deze Hawaiian-band oogstte veel succes. Adri Millenaar wist de zaal in spanning te houden met haar voordracht: Zij en Hij. De klucht ‘Hulp in de Huishouding’ was een radicale oplossing van het dienstbodenvraagstuk, maar kon ons maar matig bekoren. „De zeldzame vaas”, een toneelspel in twee bedrijven, zou men een karakterschets kunnen noemen met een gezonde inhoud. Het stuk werd vlot gespeeld. Hier staat de Chr. Ontsp. Ver. echter voor een probleem. Als men op toneelgebied A zegt, ontkomt men er niet aan ook B te zeggen. Wil een toneelstuk goed uitgebeeld worden, dan moeten de aankleding en decorverzorging goed verzorgd worden. Als dan een vader van een tweetal grote dochters iemand is met een „melkbaard” en een snorretje onder zijn neus geplakt en de moeder dezer dochters een aanvallige jonge dame is van nog geen twintig lentes, krijgt men een vertoning, die al te gek is.

Diemer Courant, 2 april 1949

Wilt gij ware
socialisten in de raad?
Kiest dan
Communisten!
No. 1 van lijst
4
D. van Schooneveld

Diemer Courant, 4 juni 1949

DIEMEN'S BELANG
Stemt op 15 Juni de
VRIJE LIJST
G. A. Welman
lijst
5
Wij blijven heer, ook tijdens de verkiezing !!

Diemer Courant, 4 juni 1949

No de stemming is de lei weer schoon, ledere Diemenaar koopt zijn borrel bij KROON.	UITSLAG		Gemeenteraad 1946		Tweede Kamer 1948		Tweede Kamer 1946	
		§	§	§	§	§	§	
1 Katholieke Volkspartij	645	29	625	30,2	623	28,9	604	28,7
2 Protestants-Christelijk Blok	694	31,2	563	27,2	692	32,1	637	30,3
3 Partij van de Arbeid	598	26,7	596	28,8	536	24,9	571	27,2
4 Communistische Partij Nederland	170	7,6	179	8,6	204	9,5	218	10,4
5 Vrije Lijst Diemens Belang	181	5,5	107	5,2	—	—	—	—
Overige partijen					100	4,6	72	3,4
Totaal uitgebracht 2223 stemmen. Van onwaarde 54 stemmen.								

Diemer Courant, 18 juni 1949

de Diemer Courant: "Op de vergadering van 31 mei kwam aan de orde de opheffing van het rookverbod. Dit zal mogelijk de belangstelling voor de raadszittingen ten goede komen." Aangenomen.

De gekozenen:

GERARDUS ADRIANUS LUSCHEN, oud 40 jaren, van beroep stucadoor.	
JOHANNES HENDRIKUS GEERLINGS oud 32 jaren, van beroep metaal draaier.	
ERNESTUS GIJSBERTUS VAN DER SCHOT, oud 53 jaren, van beroep veehouder.	
ARIE NIEUWPOORT, oud 46 jaren, van beroep kantoorbediende.	
JAN VAN DRIE, oud 48 jaren, van beroep wagenbouwer.	
ANTOON SALENTIJN, oud 51 jaren, van beroep veehouder.	
DIRK STAAL, oud 63 jaren, van beroep directeur „Ons Voordeel”.	
CORNELIS DE JAGER, oud 66 jaren, van beroep assistent dir. belastingen	
DIRK VAN ASSEN, oud 45 jaren, van beroep grondwerker.	
WILLEM JACOBUS WENTZEL, oud 54 jaren, van beroep magazijnmeester.	
DIRK VAN SCHOONEVELD, oud 33 jaren, van beroep smid-bankwerker.	

Luschen, G. A.	610	van Drie, J.	363
Geerlings, J. H.	6	Nieuwpoort, A.	70
v. d. Schot, E. G.	7	Salentijn, A.	37
Eschweiler, J. A.	—	Dierdorp, H.	13
Kaskens, H. J. A.	12	Staal, D.	186
Grobbee, J. A.	4	Doorten, J.	1
Vendrik, W.	2	Burger, A. J.	5
Koperdraad,	—	Meima, F.	12
Th. G. B.	—	Vedder, C.	2
Verberne, J.	1	de Haan, S.	1
Woorts, A. P. J.	—	Wink, B. J.	—
Koot, J. C.	—	den Uijl Sr., T.	2
van Kooij, W.	3	Voorwinden, A.	1
	Totaal 645	Buitenhuis, J. H.	1
			Totaal 694
de Jager, C.	566	v. Schooneveld, D.	152
van Assen, D.	5	van Ulsen, W. J.	8
Wentzel, W. J.	1	Hagen, H.	3
Vreeken, C.	9	Mast, geb. van den	—
Roest, W. F.	6	Hengel, A. L.	7
Koelmeij geb.	—	Allard, P.	—
van Urk, M.	3		Totaal 170
van Vucht, P.	1	Welman, G. A.	121
Vonk, H. J.	—		
Broere Bel, C. G.	1		
Abels, J.	1		
	Totaal 593		

Diemer Courant, 18 juni 1949

PARTIJ VAN DE ARBEID - AFDDELING DIEMEN

**Openbare
Verkiezings-vergadering**

POLITIEK OP DE PLANKEN

door het Lekencabaret „De Valreep”, op
Woensdag 8 Juni, 's av. 8 uur. in De Kroon

Geestig Kunstzinnig Leerzaam

Sprekers: Wethouder BOUMA uit Bussum
en C. DE JAGER, lijststaanvoerder P.v.d.A.

TOEGANG VRIJ

Kinderen zonder geleide hebben geen toegang

**Er moeten meer socialisten in de raad,
Daarom uw stem op onze kandidaat!**

C. de Jager, No. 1 van lijst 3

Diemer Courant, 4 juni 1949

Wederopbouw

De raadsvergaderingen stonden telkens in het teken van de wederopbouw. Dat was hard nodig, omdat er in de oorlog niet gebouwd was en daarnaast op last van de nazi's 479 huizen rond de Diemerkade werden afgebroken. De krant van 22 januari 1949 schrijft er uitvoerig over. Een grappige zin in het verhaal "De Arent Krijtsstraat zal in de toekomst de Diemer 'Kalverstraat' worden." De meeste winkels stonden op de Hartveldseweg en aan het begin van de Ouddiemerlaan, Burgemeester

DIEMENS WEDEROPBOUWPLAN.

Over het wederopbouwplan van Amsterdam en Diemen, bij het College van Algemene Commissarissen voor de wederopbouw ingediend, is men op het ministerie van Volkshuisvesting en Wederopbouw nog de adviezen der desbetreffende bestuurscolleges wachtende. Aldus minister in 't Veld in zijn memorie van antwoord aan de Tweede Kamer.

Diemer Courant, 8 januari 1949

Bickerstraat en Muiderstraatweg. Het winkelcentrum dateert van rond 1970.

Woningbouwvereniging Diemen Vooruit vierde het 35-jarig bestaan en keek terug op de jaren. Voor de oorlog nog een bescheiden nieuwbouw, maar vanaf 1947 werd het pas echt serieus.

De rooms-katholieke bouwvereniging Het Oosten deed wel haar beklag, omdat er nauwelijks een beroep op deze vereniging gedaan werd voor de nieuwbouwplannen.

Telefoonaansluitingen

Buiten het centrum van Diemen waren er geen aansluitingen voor telefoon. Daar kwam in 1949 verandering in. In de gemeenteraad kwamen hier voortdurend opmerkingen over richting B&W. Zo kreeg de groter wordende wijk Merwedehof (nu Spoorzicht) een aansluiting. Er kwamen drie telefoonaansluitingen waaronder bij de redactie van de Diemer Courant, W.F. Roest. Enerzijds leek dat fijn, maar de familie Roest werd bij nacht en ontij vanuit de buurt benaderd. Vaak stond een vreemde op ongelegen momenten op de gang om te bellen.

ONZE VERTEGENWOORDIGER TELEFONISCH AANGESLOTEN.

Deze week is onze vertegenwoordiger, de heer W. F. Roest, Harmonielaan 20, Diemen, telefonisch aangesloten onder nummer 57661.

Verenigingssecretarissen gelieven dit nummer te noteren voor eventuele berichten. Ook advertenties kunnen aan dit nummer opgegeven worden.

Diemer Courant, 18 juni 1949

D.V.A.V. kampioen!

Groot nieuws eind maart 1949. De voetballers uit Diemen werden kampioen. Concurrent Madjoe uit Amsterdam-Oost werd op eigen terrein verslagen. De krant meldde dat er 2500 toeschouwers waren.

Diemen Vooruit jubileerde

Donderdag 30 December 1948 herdenkt de Woningbouwvereniging „Diemen Vooruit” haar 35-jarig bestaan met een feestelijke jaarvergadering.

Omstreeks half negen heette de voorzitter, de heer C. Vreeken, de bewoners en in het bijzonder de beide wethouders, welkom, evenals de architecten De Boer, De Graaf en Brouwer. Onder de gasten waren eveneens verschillende firma's, die regelmatig werkzaamheden voor genoemde bouwvereniging verrichten. Spr. zegt dat het voor de bouwvereniging geen gewoonte is om feest te vieren. Nu is er echter reden voor. Uitvoerig releveert spr. de werkzaamheden van Diemen Vooruit en merkt op, dat in 1914 de staat in de Diemer raad heel anders was dan thans. Toen zag men het belang van arbeiderswoningen niet in. Doodsbenauwd was men, dat er te veel krotwoningen zouden worden opgericht, of dat deze niet meer konden verhuurd worden.

Als de thans in aanbouw zijnde woningen gereed zullen, beschikt Diemen Vooruit over 153 woningen. Het jaarverslag maakte gewag van een goede verhouding met het gemeentebestuur. Hulp werd gebracht voor de beplantingen op het C. J. der Kinderenplein en aan de Harmonielaan.

Diemer Courant, 8 januari 1949

HET C. J. DER KINDERENPLEIN UIT ZIJN ISOLEMENT VERLOST!

Maandagochtend is de P. T. T. begonnen met de kabellegging voor telefoon- en radio-centrale naar de Harmonielaan en het C. J. der Kinderenplein.

Van bevoegde zijde vernemen we dat een drietal telefoonaansluitingen aan de Harmonielaan aangebracht zullen worden. Naast de rijkspolitie en belastingambtenaar zal ook onze vertegenwoordiger, de heer Roest, telefonisch worden aangesloten. Ongetwijfeld bij ziekte of andere ernstige aangelegenheden een ware uitkomst voor de bewoners van dit gedeelte van ons dorp.

De brandweer zal er te zijner tijd ook een vaste brandalarmeringspost instellen.

Diemer Courant, 9 april 1949

D.V.A.V. IS KAMPIOEN!

Na een 11-jarig verblijf in de vierde klasse K.N.V.B. is het D.V.A.V. gelukt het kampioenschap te behalen, op een wijze, die bij velen niet gauw vergeten zal worden. Hoewel de gehele competitie in de running geweest is, mocht het de Diemenaren niet gelukken aan de kop te komen, mede door de kleine inzinking op de helft van de competitie. De trainer en vriend van D.V.A.V., Henk Mulders, wist echter door zijn bezielende leiding de spelers zoveel zelfvertrouwen in te pompen, dat zij door een geweldige eindsprint (9 punten uit 10 wedstrijden alle concurrenten achter zich liet, en na de laatste wedstrijd de kampioensvlag kon hijsen. Ook het spelpeil wekt vertrouwen op voor de komende zware promotie-wedstrijden. Wij zijn er van overtuigd, dat bestuur, trainer en spelers niet eerder zullen rusten vóór de derde klasse is bereikt. En dat kan! Voorlopig echter onze felicitaties voor dit behaalde kampioenschap.

HET KAMPIOENSELFTAL

Staaude, van links naar rechts: Trainer H. Mulders, Geerding (aanvoerder), v. d. Wielen, Ros, v. Heerd, Bredius, Dijkshoorn. Knielend: Griffioen, Smit, Rustenburg, Spans, v. d. Vecht

Diemer Courant, 26 maart 1949

Burgerlijke stand

DIEMEN

Geboren: Francisca Maria Elisabeth van Schaik, dochter van H. van Schaik en C. C. M. Baak.
Overleden: Maria Edelenbosch, oud 74 jaren, weduwe van F. Visser.

Belangrijke telefoonnummers

Voor uw annonce in dit blad	56232
Voor uw drukwerk	52232
Brandmelding	50932
Bij geen gehoor	55507
Gemeente-Secretarie	53663
Bureau Rijspolitie	53956
Gemeenteartsen	51210 en 55540

KERKDIENTEN.

Ned. Herv. Kerk, Diemen.
v.m. 10 en n.m. 6.30 uur: Ds. E. Hagen.
Geref. Kerk, Diemen.
v.m. 10 en n.m. 5 uur: Ds. Chr. W. J. Teeuwen.
Ned. Herv. Kerk, Duivendrecht.
v.m. 10 uur: Ds. Hinalopen van Amsterdam.
Vrijz. Prot. Verbond.
v.m. 10.30 uur in „Het Meerhuis“.
Ds. N. Blokker.

DOKTERSDIENSTEN.

Zondag a.s. heeft dienst:
Dr. A. J. J. van Gemert, Hartveldseweg 41, Diemen, tel. 55540.

GEVONDEN VOORWERPEN.

Rol rijwiel velgen; wollen das; 1 paar kinder handschoenen; rozenkrans met dopje. Inlichtingen bij de Gem. Bode, raadhuis.

Diemer Courant, 19 februari 1949

Burgerlijke stand en andere mededelingen

Het best gelezen was de mededelingenrubriek. De burgerlijke stand tref je al heel lang niet meer aan in de weekbladen, net zoals doktersdiensten. Ook prominent in beeld waren belangrijke telefoonnummers. Waarom bleef bij de kerkdiensten de rooms-katholieke mis onvermeld?

ALWEER EEN TWEELING GEBOREN

De Harmonielaan zet haar traditie voort. Deze week is in deze buurt de negende tweeling geboren. Ditmaal in het gezin van het jonge echtpaar De B. Wie volgt?

Diemer Courant, 15 januari 1949

25 jaar katholiek onderwijs in Diemen

Op 1 juli 1949 vierde het katholiek onderwijs in Diemen het 25-jarig bestaan. De school begon met maar liefst 106 kinderen. Die zaten daarvoor op de Openbare school op de Ouderkerkerlaan. Voor die school een hele adering. Ook al omdat De School met de Bijbel het protestantse gedeelte van de gemeenschap naar die school had getrokken. Deze twee scholen hadden een hoofd van de school met bijna dezelfde naam: P.J. Schneider (katholiek) en J.C.A. Bredschneijder (protestant).

25 jaar Katholiek Onderwijs in Diemen

Vrijdag 1 Juli zal het 25 jaar geleden zijn dat de R.K. School haar deuren opende. De St. Petruschool begon met 106 kinderen, die vrijwel allen onderwijs kregen aan de Openbare school aan de Ouderkerkerlaan, die hiermede een gevoelige adering onderging. Het onderwijs werd aangevangen met 3 leerkrachten, die allen nog momenteel aan deze school werkzaam zijn.

Laten we beginnen met het hoofd der school, de heer P. J. Schneider, die dan tevens zijn 25-jarig jubileum als hoofd hoopt te vieren. De heer Schneider was werkzaam als onderwijzer aan de school van de St. Vincentius-vereniging aan de Bloemgracht te Amsterdam en werd toen benoemd als hoofd van de St. Petruschool, alhier. De heer De Rijk kwam als jong, pas afgestudeerd onderwijzer aan de school te Diemen en hoopt dus de eerste Juli tevens zijn 25-jarig jubileum als onderwijzer te vieren. Mej. Jansen was werkzaam aan de O.L.School en ging mee naar de St. Petruschool en hoopt dus ook de eerste Juli een kwart eeuw werkzaam te zijn aan genoemde school.

Het feit nu dat een drietal leerkrachten allen 25 jaar werkzaam zijn aan dezelfde school, komt maar zelden voor. Zij zijn ook alle drie hun school trouw gebleven en hebben nooit moeite gedaan weg te komen.

Alle drie hebben dan ook de evolutie van de St. Petruschool meegemaakt. Toen de school te klein werd is deze gesplitst en kregen we in Diemen een specifieke meisjesschool, waarmede het leerlingenaantal gehalveerd werd. De heer Schneider hield er evenwel nog 170 over. Toen kwam de afbraak, die nam ook een 40-tal leerlingen mee. Op het ogenblik telt de R.K. Jongensschool precies een gros leerlingen, dus 144.

Een en ander zal op plechtige en aangename wijze worden herdacht. Naast de kerkelijke herdenking zal een speciale kinderefeestmiddag worden georganiseerd, terwijl ook voor de ouders nog wat in het vat zit. Onnodig te zeggen, dat de drie jubilarissen (esse) ook niet zullen worden vergeten.

De St. Petruschool kan wat de ruimte betreft de eerste toeloop van de nieuwbouw opvangen, momenteel heeft de school zelfs nog ruimte over, die bij het Wit-Gele Kruis in gebruik is, in tegenstelling met de Chr. School, die, wat de lokaliteiten betreft haar leerlingen niet meer kan brengen. ongetwijfeld zal de 1e Juli een herdenkingsdag worden die met opgewektheid gevierd zal worden.

Diemer Courant, 25 juni 1949

Een monument voor een heldendaad

RAAF WELLINGTON IN 1943 NEERGESTORT IN DIEMEN

Ad Saan namens de 'Projectgroep Wellington Monument'

In de vroege ochtend van de twaalfde juni 1943 voltrok zich in Overdiemen, vlakbij boerderij *De Zeehoeve*, een vliegtuigramp. Een Wellington bommenwerper van het 466 squadron van de Royal Australian Air Force (RAAF) werd op de retourvlucht van een bombardementsmissie op Düsseldorf naar thuisbasis Leconfield in Engeland neergehaald door Duits luchtafweergeschut. Het

De geborgen motor van Wellington HE 154 welke op 12 juni 1943 neerstortte in Overdiemen. Tijdelijk is de historische motor opgeslagen in het depot van het Koninklijk Saan Museum te Diemen (foto 2019, Ad Saan)

vliegtuig boorde zich in de grond van het weiland van boer Cornelis Hennipman. De hele crew, een Engelsman en vier Australiërs, kwam hierbij om het leven. Ze sprongen niet per parachute, maar verrichtten een ware heldendaad door aan boord te blijven in een poging op het IJsselmeer een noodlanding te maken. Daarmee voorkwamen ze dat het vliegtuig op Diemen-Noord of Amsterdam-Oost terecht zou komen.

Berging motor 1985

Bij het weghalen van het vliegtuigwrak in 1943 was het de Duitsers blijkbaar niet gelukt een van de afgebroken motoren uit de grond te halen. In januari 1985 wist een 'bergingsteam' bestaande uit Karel en Jaap Hennipman, Frits Reurekas, G. Overmans en Hans Hartsink de motor te bergen. Sindsdien werd de motor enkele malen tentoongesteld maar kende verder een zwervend bestaan. De laatste jaren is de motor opgeslagen in het *Saan Museum*.

Grote belangstelling van Australische familieleden van piloot F/sgt. Fletcher Green voor de indertijd opgegraven Bristol Hercules vliegtuigmotor (foto 2018, Wiard Krook).

In het kader van het verschijnen van het boek "Diemens Oorlog" in 2015 deed Wiard Krook uitgebreid onderzoek naar het vliegtuig en de bemanningsleden. Het onderzoek leidde tot contacten in Engeland en Australië, zelfs met familieleden van de omgekomen Australiërs. Via de Facebook-site "Friends of Squadron 462 & 466" kwam er een contact tot stand met een familie van een bemanningslid waarmee dat eerder niet gelukt was. Helaas is er tot nu toe geen informatie of foto beschikbaar gekomen van het Engelse RAF bemanningslid sergeant Arthur Sidney Jones.

Namens de Amsterdamse Frankendaelschool legt een meisje bloemen bij de graven van 'Crew 49', de moedige bemanningsleden van de Wellington HE 154, op het ereveld van de Nieuwe Ooster te Amsterdam, tijdens Nationale Dodenherdenkingsdag op 4 mei 2019 (foto Wiard Krook)

Op 29 maart 2019 bezocht een delegatie van het Comité Diemen 1940-1945 en de Historische Kring Diemen in Den Haag de Australische Ambassade in Nederland. Vlnr: Josje Kronenberg, Ambassadeur Matthew E.K. Neuhaus, Ad Saan, Frits Reurekas en Wiard Krook (foto Australische ambassade)

Australische ambassadeur

De publicatie van Wiard Krook maakte veel los. De inmiddels opgerichte *Projectgroep Wellington Monument*, met leden van de *Historische Kring Diemen* en het *Comité Diemen 1940-1945*, zet zich inmiddels in voor de totstandkoming van een herinneringsmonument voor de omgekomen bemanning. De motor moet als middelpunt dienen van het monument. Burgemeester Erik Boog en wethouder Jeroen Klaasse ondersteunen het project van harte. De projectgroep is onlangs in Den Haag op bezoek geweest bij de Australische ambassadeur in Nederland, de heer Matthew E.K. Neuhaus. Ook hij toonde zich zeer enthousiast en wil graag meehelpen het plan van de projectgroep te realiseren. Het streven is erop gericht het monument op 12 juni 2020 te onthullen. Over de locatie van het monument is de projectgroep in gesprek met de gemeente Diemen en met *Stadsherstel*, eigenaar van de *Kustbatterij Diemerdam*.

De projectgroep is van plan in oktober 2019 een sponsordiner te organiseren waarbij de Australische ambassadeur aanwezig zal zijn en ook de motor kan worden bekeken.

Sponsordiner in oktober

De projectgroep is van plan in oktober 2019 een sponsordiner te organiseren waarbij de Australische ambassadeur aanwezig zal zijn en ook de motor kan worden bekeken. Wij hopen op een grote deelname van onze leden. U wordt de komende maanden op de hoogte gehouden.

Meer informatie over het vliegtuig en de bemanning staat op website www.he154.nl.

In memoriam

WIM DE VALK (1928-2019)

Op 22 maart 2019 overleed Wim de Valk op 90-jarige leeftijd. Wim was al jaren geleden verhuisd naar Zoetermeer; we wisten dat het met Wim al een tijd niet goed ging. Zijn bericht van overlijden kwam voor hen die Wim in relatie tot de *Historische Kring Diemen* gekend hebben

als een intens droevig moment. Wim de Valk schreef van 1992 tot 2002 voor het tijdschrift van de *Historische Kring Diemen*. Met zijn journalistieke ervaring en nieuwsgierigheid schonk hij Diemen een prachtige serie artikelen. Niet alleen waardevol voor het behoud van de verhalen van Diemenaren, maar vooral heerlijk leesvoer voor wie van verhalen én mensen houdt.

Het was geen toeval dat Wim de Valk de aangewezen man was om Piet Saan in 1992 te interviewen voor ons tijdschrift. Wim was 64, gepensioneerd topjournalist met een fantastische carrière bij *De Volkskrant* en Piet was 65, anderhalf jaar gepensioneerd en terugkijkend op een imposant werklevens bij de *Koninklijke Saan*. Beide grote spelers op hun eigen terrein met respect voor elkaars specifieke, maar uitzonderlijke kwaliteiten. Het leverde een 100% eerlijk gesprek op, wars van alle niet ter zake doende prietpraat. Wim zette de kern van de Saan-filosofie helder en duidelijk neer, inclusief fascinerende details over de opvolging van de succesvolle broers Cor en Piet aan de top van het bedrijf.

Wim interviewde graag mensen met een verhaal. Het liefst op leeftijd. Als geen ander kon hij mensen het verhaal van hun leven laten vertellen. Wim wist precies wat hij moest en wat hij wilde vragen. En natuurlijk kon hij dat beeldend met eigen woordkeus, het cliché zorgvuldig vermijdend, op papier krijgen. Zo sprak hij in 1993 met oud-smid Arie van Dijk. Met het artikel documenteerde Wim een leven in de bijzondere omstandigheden van de tijd: armoede, vroeg overlijden van een ouder in een kindertrijk gezin, het geloof, de politiek, het beroep en de teloorgang van het beroep door de opkomst van lasapparatuur. In een gesprek met de op dat moment 98-jarige Catrien van der Schot ("ziet er patent uit") die bijna 50 jaar op boerderij Zeldenrust woonde, vertelt zij over fietsen in de jaren twintig. "Eigenlijk mochten alleen mannen fietsen. Voor vrouwen vond men het niet netjes. De rokken waren wel lang, maar waaiden te veel op. Vandaar dat er toen loden vlinders in de handel waren die je onder aan je rok kon vastknippen, zodat die mooi bleef afhangen." Het typeert de interviewer Wim: alleen maar genoeg nemen totdat het kleinste detail boven tafel is. En wat voor een heerlijk detail! De lijst geïnterviewden is lang

en ze of hun nabestaanden mogen zich gezegend voelen dat het verhaal door Wim is vastgelegd en voor altijd doorgegeven kan worden. Zoals hij begon met een interview met een man van statuur, zo schreef Wim zijn laatste stuk voor het tijdschrift na een gesprek met burgemeester Bob de Hon in 2002. Voor het sportnummer produceerde Wim een waarlijk stuk sportgeschiedenis en de verloedering van een gedeelte van het voetbalpubliek tot hooliganisme. Pikant detail: ver voor de opkomst van de sociale media deelt de burgemeester bedreigingen die de zaak ook voortbracht. Gewoon per postbode.

Zijn unieke bijdragen aan het tijdschrift zijn genoemd. Voor de mensen met wie hij samenwerkte was hij een mooi mens: hulpvaardig, sociaal en positief. Altijd gul met verhalen. Met sommigen deelde hij zijn schitterend gedocumenteerde familiegeschiedenis. Daaruit bleek dat het leien dakje ook wel eens ontbrak in de familie. Als 11-jarige jongen zag hij in mei 1940 hoe hun huis bij het bombardement van Rotterdam verwoest werd. Alles weg in een kwartier tijd: behalve de kleren die zij aan hadden. Een ontmoeting in het winkelcentrum leverde meestal een verhaal van een half uur op; zijn vrouw Riet deed ondertussen even een boodschap.

Zijn eigen krant herdacht hem op 16 april met een "postuum" van Peter de Waard: <https://www.volkskrant.nl/mensen/wim-de-valk-1928-2019-de-laatste-van-de-vier-musketiers-van-de-volkskrant~bfac23db/>

Taco ten Dam

Waterdragers; werken in onze delta

God schiep de wereld, maar de Nederlanders maakten Nederland, luidt een oud gezegde. Hetzelfde geldt voor de waterschappen, die in de loop van de eeuwen met noeste arbeid en inventieve ingenieurs onze delta bewoonbaar hebben gemaakt. In onze tijd stellen de klimaatverandering en de aanhoudende droogte nieuwe eisen aan de waterbeheerders.

Het boek "Waterdragers" gaat over de aanpak daarvan binnen *Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV)*. Het AGV is de rechtsopvolger van het *Hoogheemraadschap Zeeburg en Diemerzeedijk*, dat verantwoordelijk was voor de aanleg van de Diemerzeedijk na de stormvloed van de twaalfde eeuw, zoals de Allerheiligenvloed van 1170. Voor het beheer van de dijk en het toezicht erop, moest intensief worden samengewerkt. De Diemerzeedijk neemt dus een prominente plaats in dit boek.

De Zuiderzee was moeilijk te temmen. Doorbraken zoals de Sint Elisabethsvloed in 1421, maar ook latere, deden een zwaar beroep op samenwerking tussen belanghebbenden die achter de dijk woonden, en overheden. Bij de oprichting van *Hoogheemraadschap Amstelland* speelde keizer Karel de V een belangrijke rol door het beheer van de waterhuishouding te centraliseren.

Aparte aandacht krijgt de paalworm. Het onschuldig ogend, maar geniepig beestje kwam mee met de VOC-schepen uit Suriname, de Antillen en Oost-Indië was meegezeild en leefde van hout. De houten palen van de Diemerzeedijk braken af door de vraatzucht van deze worm, waardoor de veiligheid van de omwonenden in gevaar kwam.

Het boek beschrijft deze zaak, maar ook andere zaken die de inwoners en bestuurders van Diemen raakten, zoals de aanleg van het Merwedekanaal en de 'smeerpijp' van Amsterdam. Het boek bevat fraaie luchtfoto's en interviews met bestuurders van AGV, medewerkers van Waternet en anderen over het belang van samenwerken bij goed waterbeheer in de 21ste eeuw. Een aanrader voor iedereen met belangstelling voor de rol van het water in de historie van Diemen!

"Waterdragers; werken in onze delta." Uitgegeven door W-Books in samenwerking met *Waterschap AGV*. Zwolle, 2019. Prijs: € 24,95. (recensie Peter Prins)

BATTERIJEN, VERHAKKINGEN, DOORSNIJDINGEN
EN INUNDATIEN
om AMSTERDAM int Sept. 1787

door
J. M. VERVAT.

